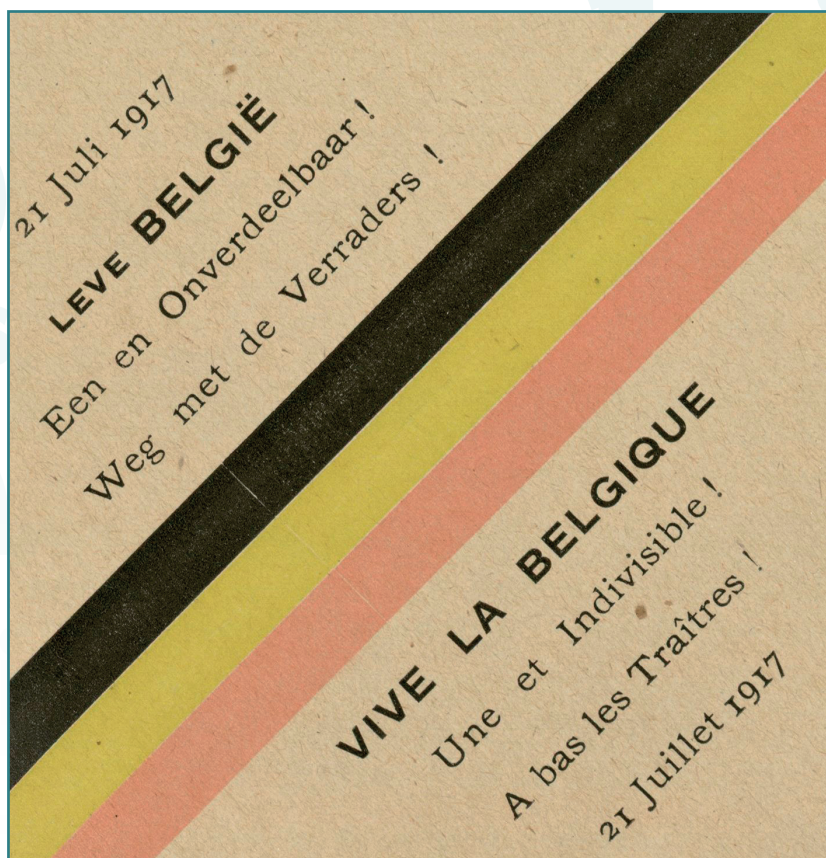

Oorlogsarchieven Reeks inventarissen 9

Inventarissen van de archieven betreffende de
Eerste Wereldoorlog verzameld door particulieren

HANS VANDEN BOSCH

OORLOGSARCHIEVEN

REEKS INVENTARISSEN 9

INVENTARISSEN VAN DE ARCHIEVEN BETREFFENDE DE EERSTE WERELDOORLOG
VERZAMELD DOOR PARTICULIEREN

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF
INVENTARISSEN

532 – 545

Naamsvermelding - Niet Commercieel - Geen AfgeleideWerken
CC BY-NC-ND
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl/>

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
CC BY-NC-ND
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/fr/>

ISBN : 978 90 5746 560 4

Algemeen Rijksarchief

D/2013/531/002

Bestelnummer: Publ. 5198

Algemeen Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2
1000 Brussel

De volledige lijst van onze publicaties kan u gratis bekomen op eenvoudig verzoek (publicat@arch.be)
of raadplegen op internet (<http://arch.arch.be>)

Nummers toegangen: I 532 – I 545

OORLOGSARCHIEVEN

REEKS INVENTARISSEN 9

**Inventarissen van de archieven betreffende de Eerste Wereldoorlog
verzameld door particulieren**

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

INHOUDSOPGAVE

Inventaris van het archief van Lucien Crick betreffende de Eerste Wereldoorlog 1914-1922

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Henry De Jongh 1914-1920

Inventaris van het archief van Henri De Sagher betreffende de Eerste Wereldoorlog 1914-1918

Inventaris van het archief van Fernand Dubois betreffende de Eerste Wereldoorlog 1912-1945

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Alexandre Gielen 1904-1918

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van A. Goebbels-Copette 1914-1918

Inventaris van de collectie sluikbladen en andere uitgaven betreffende de Eerste Wereldoorlog verzameld door Corneille Gram 1912-1919

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Charles Lefébure 1914-1919

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Léon Mallinger 1911-1918

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Henri Obreen 1914-1920

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Jan Paquay 1914-1924

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Alphonse Romus 1914-1919

Inventaris van de verzameling oorlogsdokumentatie van Leo Van Puyvelde 1914-1920

Inventaris van het archief van Louis Varlez betreffende de Eerste Wereldoorlog 1895-1919

Nummer toegang: I 532

Inventaris van het archief van
Lucien Crick betreffende de Eerste Wereldoorlog
1914-1922

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 532

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Archief van Lucien Crick betreffende de Eerste Wereldoorlog*, xxxx

Verkort: ARA, *Archief Lucien Crick*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF VAN LUCIEN CRICK

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Lucien Crick (510 – III.2037)
Nummer toegang: I 532
Naam: Archief van Lucien Crick betreffende de Eerste Wereldoorlog /
Archives de Lucien Crick concernant la Première Guerre Mondiale
Datering: 1914-1922
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 27 nrs (0,10 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Lucien Crick.

2. GESCHIEDENIS

Lucien Crick, geboren op 11 augustus 1885, was als archeoloog werkzaam bij de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in het Jubelpark. Hij was eveneens secretaris van het Koninklijk Genootschap voor Archeologie.

B. ARCHIEF

We slaagden er niet in te achterhalen wanneer dit archiefbestand precies overgedragen werd aan de Commissie voor de Oorlogsarchieven.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Het archief van Lucien Crick bevat mooi illustratiemateriaal. Een speciale vermelding verdienen de befaamde sluitzegels ontworpen door Joe English, het vlugschrift verspreid door de Duitse soldatenraad in Brussel in november 1918, de bekende ‘*wezenbloempjes*’ verkocht ten voordele van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn, de fraaie programma’s en uitnodigingen van liefdadigheidsfeesten en de armband van de Brusselse ‘*garde bourgeoise*’.

B. ORDENING

Een onderverdeling in archieven, publicaties, vlugschriften en iconografisch materiaal drong zich op.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Dit bestand is vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

Iconografisch materiaal over de Eerste Wereldoorlog treft men onder andere ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Henry De Jongh.
- Fernand Dubois.
- Corneille Gram.
- Charles Lefebure.
- Léon Mallinger.
- Jan Paquay.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd opgemaakt door Hans Vanden Bosch in november 2008.

INVENTARIS

I. ARCHIEVEN

1. Ingekomen brieven betreffende het lidmaatschap van de ‘*garde bourgeoise*’ van Brussel en roodgroene armband van Lucien Crick.
1914-1915. 6 stukken
2. Ingekomen briefkaarten van familieleden, van Paul Clerckx uit Doornik en van Paul Troch en Henri Picard, beide geïnterneerd in Nederland.
1914-1917. 14 stukken
3. Uitnodigingen voor de vergaderingen van de *Société royale d’archéologie de Bruxelles*.
1914-1918. 4 stukken
4. Lege briefomslagen (bewaard omwille van postzegels en -stempels).
1914-1918. 10 stukken
5. Ingekomen brieven.
1914-1919. 34 stukken
6. Uitnodigingen, programma’s en toegangskaarten van liefdadigheidsfeesten en culturele manifestaties in Brussel, Leuven en Opwijk.
1914-1919. 39 stukken
7. Ingekomen reclamedrukwerk.
1914-1919. 13 stukken
8. Identiteits- en rantsoeneringkaarten (kolen, boter, suiker, soep) en een rantsoenboekje van het lokaal Brussels Hulp- en Voedingscomité.
1914-1922. 21 stukken
9. Ingekomen overlijdensbrieven, dankbrieven en nieuwjaarswensen.
1916-1918. 18 stukken
10. Borderellen van de ontvangst van colli’s.
1917. 3 stukken
11. Ingekomen briefkaarten van mevrouw Crick (Alda Troch) vanwege krijgsgevangen familieleden met de vermelding dat de toegezonden colli’s goed aangekomen zijn.
1917-1918. 61 stukken
12. Aangifteborderellen van de omwisseling van Duitse Marken.
December 1918. 7 stukken
13. Verkiezingsdrukwerk.
[1919-1922?]. 10 stukken

II. GEDRUKTE STUKKEN

14. *La guerre européenne nr.6: La mission belge à Londres, discours de P. Hymans et Vandervelde ; Les Belges au temps de la Première République door Maurice des Ombiaux ; nr.7: Les opinions du Feld-Maréchal von der Goltz sur la direction de la guerre ; Prophéties allemandes et françaises concernant l'empire d'Allemagne ; nr.16: La protection des œuvres d'art pendant la guerre*, Brussel. 1914-1915. 3 delen
15. *'Gestorven voor 't vaderland. Lijsten met namen van gesneuvelde Belgen, met omstandige beschrijving en volgens alfabetische orde gerangschikt'*, nr. 1-3 en 5, Gent. 1915. 4 delen
16. LEFEVRE PAUL, *Au bruit du canon, X poèmes prophétiques*, Brussel. 1916. 1 deel
17. L'ARMÉE BELGE, *La tactique à Liège, Namur et Anvers- son rôle et son endurance à L'Yser- l'état-major et ses qualités d'exécution. Les Belges au combat. Attaque de nuit- les héros de Loncin*, s.l. 1916. 1 deel
18. *Règlement général du service de comptabilité du Comité provincial de secours du Hainaut*, Bergen. 1916. 1 deel

III. VLUGSCHRIFTEN

19. Vlugschriften met afschriften van brieven betreffende de stopzetting van de werking van de rechtbanken te Brussel. Februari 1918. 2 stukken
20. Vlugschriften en cartoons per luchtballon gedropt boven het bezette België. [1918?]. 4 stukken
21. Vlugschrift verspreid door de Duitse Soldatenraad in Brussel. November 1918. 1 stuk

IV. ICONOGRAFISCH MATERIAAL

22. Gemeentebonnen van Wilsele. 1914. 4 stukken
23. Sluitzegels van het Secretariaat der Katholieke Vlaamse Hoogstudenten (*credo; zedelijk volk, groot volk; houdt u fier, houdt u rein*) (in het Nederlands en het Frans). 1916. 4 stukken
24. Prentbriefkaart *'De verwachting'* verkocht ten voordele van het werk *'De Groote Familie'* in Brussel en affiche *'De Groote Familie richt in Brussel en voorsteden zondag 16 september den dag der postkaart in'*. 1917-1918. 4 stukken
25. Twee *'wezenbloempjes'* in de Belgische driekleur verkocht ten voordele van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn, 1 pin met de vlag van België en van de geallieerden, 2 pins *'délivrance'* verkocht ten voordele van *'Le Foyer de l'Orphelin'* en 1 pin verkocht ten voordele van *'Sauvegarde du foyer de nos*

- soldats'*.
1919. 10 stukken
26. Papieren zak van de *magasins communaux* van de stad Brussel.
z.d. 1 stuk
27. Reproducties van gravures van Vonck, Vandermeersch en een onbekende,
gegraveerd door Durig in Rijsel.
z.d. 3 stukken

Nummer toegang: I 533

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdokumentatie van Henry De Jongh
1914-1920

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 533

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Henry De Jongh*, xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Henry De Jongh.*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN HENRY DE JONGH

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Henry De Jongh (510 – III.1587)
Nummer toegang: I 533
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Henry De Jongh / Collection
de documentation de guerre de Henry De Jongh.
Datering: 1914-1920
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 69 nrs (0,90 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Henry De Jongh.

2. GESCHIEDENIS

Henry De Jongh uit Den Haag begon reeds tijdens de oorlog oorlogssouvenirs te verzamelen. Vermoedelijk kon hij beschikken over ruime financiële middelen want hij zou uitgroeien tot één van de grootste WO-I-verzamelaars van Nederland.

3. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

De verzameling De Jongh raakte verspreid over diverse bibliotheken en archiefinstellingen in België en Nederland. Na de oorlog schonk De Jongh immers een deel van zijn verzameling aan de Belgische staat. De medailles en insignes worden bewaard door het Penningenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek. De Commissie voor de Oorlogsarchieven kreeg een fraaie iconografische collectie, een aantal sierborden in porselein met oorlogsafbeeldingen en een unieke collectie noodgeld. In 1922 organiseerde conservator Victor Tourneur van de Koninklijke Bibliotheek een tentoonstelling om de rijkdom van de verzameling De Jongh te tonen aan het grote publiek.

4. VERWERVING

De collectie De Jongh werd vermoedelijk op 31 oktober 1922 (E 766) geschonken aan de Commissie voor de Oorlogsarchieven. Ook daarna schonk De Jongh regelmatig boeken, affiches en kaarten (E 909, E 993, E 861 en E 866). Zij werden indertijd echter geïntegreerd in de oorlogsbibliotheek, de affiche- en kaartcollectie zodat de fysieke band met de verzameling De Jongh teloor ging.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

De verzameling De Jongh bevat uniek iconografisch materiaal dat van pas kan komen voor de illustratie van boeken of voor tentoonstellingen over de Belgische vluchtelingen in Nederland, de internationale censurdiensden, de Nederlandse rijksdistributie en tal van andere onderwerpen

B. ORDERING

Bij de inventarisatie werd de originele onderverdeling zoveel mogelijk gerespecteerd: oorlogssouvenirs, stukken betreffende de rijksdistributie en ander iconografisch materiaal.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

We wijzen de lezer erop dat de 35 porseleinen sierborden, 1 glas, 1 kopje, 1 glasmaam, 1 asbak en 2 herdenkingsplaatjes (Ieper en Zeebrugge) indertijd overgebracht werden naar de iconografische collectie van de Commissie voor de Oorlogsarchieven, evenals de affiches die geschonken werden door De Jongh. Ook de oorlogsbibliotheek bevat veel boeken met de stempel van De Jongh. Iconografisch materiaal over de Eerste Wereldoorlog treft men onder andere ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Lucien Crick.
- Fernand Dubois.
- Corneille Gram.
- Charles Lefebure.
- Léon Mallinger.
- Jan Paquay.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.

B. PUBLICATIES

TOURNEUR V., *Guide à l'exposition de monnaies, médailles et insignes de la guerre de 1914-1918, organisée au cabinet des médailles de la Bibliothèque royale de Belgique, à l'occasion du don Henry De Jongh, Bruxelles, 15 juillet – 31 décembre 1922*, Brussel, 1922.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd opgemaakt door Hans Vanden Bosch in 2008.

INVENTARIS

I. OORLOGSSOUVENIRS

- 1-11. Plakboeken met oorlogssouvenirs.
1914-1918. 11 delen
1. Bulgarije (bevat slechts twee prentbriefkaarten).
 2. Frankrijk (opeisingsbon uit Douai, aanplakbrief en enkele prentbriefkaarten).
 3. Italië (bladwijzer, prentbriefkaarten en twee foto's).
 4. Spanje (karikaturen van Francisco Sancha 'De lessen van Aesopus op onze tijd toegepast').
 5. België en Zwitserland (slechts drie briefkaarten nl. van het vernielde kerkhof van Nieuwpoort, van het dorpje Ethe voor de oorlog en 1 Zwitserse kaart).
Toelichting: het overige materiaal werd vermoedelijk overgebracht naar iconografische collectie.
 6. Frankrijk en Groot-Brittannië (Metz, Fort van Douaumont, Murville, Eton, Cornay-Fléville, Albain, noodhospitaal van Revigny, kaarten met afbeeldingen van Engelse vrouwen, een neergehaald Duits vliegtuig, munitieopslag, kannonnen, troepen achter de linies, Duitse aas, piloten, vrouwen aan het werk, veldmaarschalk Haig, enz.).
 7. Italië (kleurrijke briefkaarten ter promotie van de oorlogsleningen).
 8. Nederland (Vredespaleis in Den Haag, 8 fraai geïllustreerde prentbriefkaarten van Nederlandse soldaten verkocht ten voordelen van de Nederlandse vereniging 'Ons Leger', 13 karikaturen van Louis Raemaekers uit De Telegraaf).
 9. Oostenrijks-Hongaarse troepen aan het Russische front in Iwangorod.
 10. Nederland (bonnen en vlugschriften in verband met de Belgische vluchtelingen, kerstgroet van Koningin Wilhelmina, spotlied 'Het kookboek van minister Posthuma', karikaturen, drukwerk van het Rode Kruis).
 11. De Nederlandse Overzee Trustmaatschappij en de Nederlandse Uitvoermaatschappij (formulieren).
- 12-16. Plakboeken met gecensureerde briefenveloppen (met censuurstempels).
[1916-1919]. 5 delen
12. Uit België, Bosnië-Herzegovina en Bulgarije (met prentbriefkaarten).
 13. geopend door de diverse censuurdiensten.
 14. door de Engelse en Franse censuurdiensten.
 15. door de Oostenrijkse en Hongaarse censuurdiensten.
 16. door de Engelse-Indische, Russische, Zuid-Afrikaanse, Marokkaanse, Egyptische, Amerikaanse, Canadese, Australische en Nieuw-Zeelandse censuurdiensten.

II. RIJKSDISTRIBUTIE

- 17-29. Plakboeken met oorlogssouvenirs in verband met de rijksdistributie.
[1916-1919]. 13 delen
17. Bruin brood in Nederland (broodkaarten en aanvullingsbroodkaarten).
 18. roggebrood (broodkaarten).
 19. Witbrood (broodkaarten en aanvullingsbroodkaarten).
 20. Rijksdistributie (kaarten en bonnen voor schoenen, leder, klompen, suiker, vetten, boter, petroleum, vlees, thee, koffie en brandstof).

21. Veevoeder, schippers en woonwagens (bestelformulieren, aanplakbrieven, kaarten en borderellen).
22. Brandstoffen (krantenknipsels, formulieren en brieven).
23. Algemene distributie (formulieren en borderellen).
24. Leder en distributie door het rijksbureau voor manufacturen (bonnen en formulieren).
25. Distributie aan militairen (bonnen, omzendbrieven, formulieren en aanplakbrief).
26. Brood en meel (broodkaarten, formulieren en aanplakbrieven).
27. Olie, zeep en kaarsen (aanplakbrieven en borderellen).
28. Aardappelen, groenten, jam, eieren, havermout, gerst, rijst, melk, suiker, kaas, thee, koffie (rondzendbrieven, bonnen, borderellen, formulieren en bestelkaarten).
29. Boter, vet en vleeswaren (formulieren, borderellen en bonnen).
30. Plakboek met oorlogssouvenirs inzake het Koninklijk Nationaal Steuncomité (controlekaarten en omzendbrieven).
1917-1918 1 deel
- 31-37. Plakboeken inzake de rijksdistributie in specifieke steden en gemeenten.
[1916-1918]. 7 delen
31. Rotterdam (bonnen en kaarten).
32. Den Haag (bonnen, formulieren en kaarten).
33. Amelo, Amsterdam, Appeldoorn, Arnhem, Baarle-Nassau, Bergambacht, Bergen-op-Zoom, Berkenwoude, Bierum, Bloemendaal, Brakel, Breda, Brumisse, Delft, Deventer en Dordrecht (bonnen en kaarten).
34. Echte, Eindhoven, Elst, Goes, Gouda, Gouderak en Groningen (bonnen en formulieren).
35. Haarlem, Heemstede, Herwijnen, 's Hertogenbosch en Hilversum (bonnen en formulieren).
36. Jutphaas, Kerkwre, Koudekerke, Middelburg, Noordeloos, Nijmegen, Ophemert, Roermond en Rijswijk (bonnen en formulieren).
37. Schiedam, Steenwijk, Terneuzen, Teteringen, Urk, Utrecht, Veendam, Vlissingen, Wormermeer, Zierikzee en Zutphen (bonnen en formulieren).
38. Bonnen, bonnenboekjes en formulieren inzake de rijksdistributie in Gouderak.
[1916-1919]. 1 pak
39. Distributieboekje en bonnen van de rijksdistributie in Goes.
[1916-1919]. 1 omslag
40. Bonnenboekjes van de rijksdistributie in Amsterdam.
[1916-1919]. 1 omslag
41. Bonnenboekjes en oproepingskaarten van de distributie in Den Haag.
[1916-1919]. 1 omslag
42. Levensmiddelenboekjes van de gemeente Koudekerke.
[1916-1919]. 1 omslag
43. Bonboekje ten behoeve van de schippers, woonwagenbewoners e.d. uitgegeven door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel.
[na 1916]. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
44. Levensmiddelenboekje en melkboekje uit Gouda.
1918. 2 stukken

45. Bonboekjes voor melk en vlees uit Rotterdam.
1918. 2 stukken
46. Bonboekjes van de gemeente Nijmegen.
z.d. 3 stukken
47. Bonboekje uit Almelo.
z.d. 1 stuk
48. Melkbonboekjes uit Terneuzen.
z.d. 2 stukken
49. Bonnenboekjes uit Kerkwerf, Deventer, Velsom, Hilversum, Wormermeer,
Bierum, Haarlem, Poederoyen, Heemstede, Elst, Bloemendal, Baarle-Nassau en
Bergen-op-Zoom.
z.d. 1 pak

III. ANDER ICONOGRAFISCH MATERIAAL

50. 'Kaart van de voornaamste oorlogsterreinen' door L.C. De Lang, uitgegeven
door W. Zwagers uit Rotterdam.
1914. 1 stuk
51. 'Wat Duitsland hebben wil, zijne aanspraken zoals die door de leiders der Duitse
gedachte zijn uitgedrukt', wereldkaart met aanduiding van de gebieden waarop
Duitsland zijn oog had laten vallen, gedrukt bij Clowes & Sons in Londen.
[1914?]. 1 stuk
52. Propaganda-affiche 'De ammunitieoorlog. Hoe Groot-Brittannië haar nijverheid
mobiliseerde' met uitleg over de oorlogsindustrie, Roberts & Leete, Londen.
[1916]. 1 stuk
53. Aanplakbrief met wenken tot beperking van brandgevaar uitgegeven door het
bestuur van de Nederlandse Brandweervereniging.
1917. 1 stuk
54. Kalender met foto's van Britse politici en generaals.
[1917]. 1 stuk
55. Propagandakrantje 'Groot-Brittannië's krachtingspanning na drie oorlogsjaren'.
[1917]. 1 stuk
56. Uithangborden met slogans tegen de revolutie in Nederland.
1918. 12 stukken
57. Geïllustreerde affiche 'Steunt het wettig gezag voordat het te laat is' met tekening
van [Jan?] Thomas.
[1918]. 1 stuk
58. Paspoort van Gijsbert Mattijs van Os uit Poederyn voor een reis naar Duitsland
en België.
1919-1920. 1 deel
59. Gekleurde kartonnen beelden van Keizer Wilhelm II, generaal von Mackensen
en generaal Paul von Beneckendorf und Hindenburg.
z.d. 3 stukken

60. Gebruiksaanwijzing voor het uitpakken van de ransel (soldatenrugzak).
z.d. 1 stuk
61. Blanco laissez-passer uitgegeven door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.
z.d. 1 stuk
62. Geïllustreerde affiche '*Koren, het vaderland vraagt koren; spoedig en veel*' met
tekening door Willy Snitter, gedrukt door drukkerij Senefelder in Amsterdam.
z.d. 1 stuk
63. '*Vestigingstelsels van Nederland, België, Frankrijk, West-Duitsland en Engeland*
bewerkt door E.H. Van den Akker, kapitein der infanterie', uitgegeven door
J. Smulders & Co uit Den Haag (schaal 1: 2.000.000).
z.d. 1 stuk
64. Onbruikbaar gemaakte blanco paspoorten.
z.d. 4 stukken
65. Etui voor de bewaring van de broodkaarten aangeboden door G.J. Schutte,
huisschilder en glazenmaker uit Gouda.
z.d. 1 stuk
66. Etui van Duitse makelij voor de bewaring van de broodkaarten.
z.d. 1 stuk
67. Pakje 'N.O.'-tabak met afbeelding van '*Nederlands onzijdigheid*' van N.V.G & S.
MAJOIE's sigaren en tabaksfabrieken uit Tilburg (met de originele tabak).
z.d. 1 stuk
68. Vlaggenstokjes en staanders (zonder vlaggetjes).
z.d. 4 stukken
69. Kaarsjes, de bijhorende gebruiksaanwijzing en één etui met spelden opgeborgen
in een sigarenkistje.
z.d. 1 doos (met 9 voorwerpen)

Nummer toegang: I 534

Inventaris van het archief van
Henri De Sagher betreffende de Eerste Wereldoorlog
1914-1918

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 534

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Archief van Henri De Sagher betreffende de Eerste Wereldoorlog*, xxxx

Verkort: ARA, *Archief Henri De Sagher*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF VAN HENRI DE SAGHER

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Henri De Sagher (510 – III.1588)
Nummer toegang: I 534
Naam: Archief van Henri De Sagher betreffende de Eerste Wereldoorlog /
Archives de Henri De Sagher concernant la Première Guerre
Mondiale
Datering: 1914-1918
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 12 nrs (0,20 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Henri De Sagher.

2. GESCHIEDENIS

Henri De Sagher werd geboren op 2 januari 1890 in Ieper, waar zijn vader Emile archivaris was. Hij stapte in de voetsporen van zijn vader en werd eveneens historicus. In 1911 kon hij aan de slag bij het Rijksarchief te Brugge en begon prompt een doctoraatsonderzoek over de Vlaamse lakennijverheid in de middeleeuwen.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog vluchtte De Sagher naar Londen. Hij was er tewerkgesteld bij de 'Belgische diensten' en werkte als correspondent voor o.a. *De Stem uit België* en *The Manchester Guardian*. Tussendoor werkte hij ijverig verder aan zijn verhandeling.

In mei 1919 keerde Henri De Sagher terug naar zijn vaderland. Het volgende jaar verkreeg hij de doctorstitel. In 1923 werd hij docent aan de Handelsschool in Gent en het volgende jaar verruilde hij het Rijksarchief Brugge voor dat van Gent. De Sagher werd professor oorkondeleer aan de Gentse universiteit in 1925. In opvolging van Henri Pirenne kreeg hij de lessen paleografie en economische geschiedenis vanaf 1927 toegewezen waardoor hij genoodzaakt was ontslag te nemen bij het Rijksarchief. De vlucht tijdens het begin van de Tweede Wereldoorlog was er teveel aan: hij overleed te Drongen op 1 augustus 1940.

B. ARCHIEF**1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF**

Tijdens zijn verblijf in Engeland schreef De Sagher een boek over de Belgische textielnijverheid en hield een aantal documentatiedossiers bij.

2. VERWERVING

De Commissie voor de Oorlogsarchieven kocht het archief van De Sagher samen met een aantal boeken in november 1922 (het E-nummer werd niet teruggevonden).

III. INHOUD EN STRUCTUUR**A. INHOUD**

Het archief bevat een interessante (onuitgegeven?) studie over de Belgische textielindustrie tijdens de oorlog, enkele manuscripten van artikels van de hand van De Sagher uit *The Manchester Guardian* en wat krantenknipsels.

B. ORDERING

Gezien het beperkt aantal nummers volstaat een opdeling tussen manuscripten en documentatiemateriaal.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing bij het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL**A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD**

Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Jan Paquay.
- Leo Van Puyvelde.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

B. PUBLICATIES

COPPENS H. en LAURENT R., *Algemeen Rijksarchief: Geschiedenis van de instelling en bio-bibliografisch repertorium van de archivariissen*, Brussel, 1996.

STRUBBE E. I., *In memoriam prof. Dr. Henri De Sagher, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent (1890-1940)*, Gent, 1961.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd opgemaakt in oktober 2008 door Hans Vanden Bosch.

INVENTARIS

I. MANUSCRIPTEN

1. Manuscript van een studie over de textielindustrie tijdens de oorlog. Hoofdstuk I: The textile industrie in Belgium up to the declaration of war by Belgium; hoofdstuk II: German legislation concerning textiles in occupied Belgium; hoofdstuk III: Spoliation.
December 1918. 1 omslag
Toelichting: hoofdstuk I in 2 exemplaren.
- 2-7. Manuscripten van artikels gepubliceerd in The Manchester Guardian.
1918. 6 stukken
2. 'Germany's attempt to bribe the Flemings'. 5 maart 1918.
Toelichting: in 2 exemplaren.
3. 'German public opinion and the future of Belgium'. 1918.
4. 'The Flemish coast. Germany's ambitions'. 18 oktober 1918.
5. 'Notes on the sacrifices of Belgium'. 5 april 1918.
6. 'Despoiling Belgium. A system of house-to-house plunder from a Belgian correspondent'. 30 augustus 1918.
7. 'How Belgium's systematic spoliation was organized'. 7 november 1918.

II. DOCUMENTATIE

8. Documentatie betreffende de Duitse annexatieplannen voor Belgisch Kongo.
1914-1918. 29 stukken
9. Documentatie betreffende de Duitse annexatieplannen voor België.
1917-1918. 936 stukken
10. Documentatie en krantenknipsels over de Duitse plannen voor de Belgische kuststreek.
1917-1918. 51 stukken
11. Documentatie betreffende de textielindustrie.
1915-1918. 254 stukken
12. Krantenknipsels betreffende de hulpcomités in België, voornamelijk het Nationaal Hulp- en Voedingscomité en de Commission for Relief.
1918. 7 stukken

Nummer toegang: I 535

Inventaris van het archief van
Fernand Dubois betreffende de Eerste Wereldoorlog
1912-1945

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 535

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Archief van Fernand Dubois betreffende de Eerste Wereldoorlog*, xxxx

Verkort: ARA, *Archief Fernand Dubois*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF VAN FERNAND DUBOIS

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Fernand Dubois (510 – 2215)
Nummer toegang: I 535
Naam: Archief van Fernand Dubois betreffende de Eerste Wereldoorlog /
Archives de Fernand Dubois concernant la Première Guerre
Mondiale
Datering: 1912-1945
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 48 nrs (0,10 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Fernand Dubois.

2. GESCHIEDENIS

Fernand Dubois (1891-1948) was de zoon van Albert Dubois en Emilie Mailly uit Fleurus. Hij zou ongehuwd door het leven gaan. Zijn zus Germaine huwde tijdens de oorlog met Maurice Bauloye. Fernand deed zijn legerdienst bij de universitaire compagnie in Gent en Bergen. Op 4 augustus 1914 werd hij opgeroepen om het vaderland te verdedigen en maakte deel uit van het 2^e linieregiment. Dubois raakte gewond aan de voet op 19 augustus en werd verpleegd in een hospitaal in de buurt van Leuven. Op 27 augustus 1914 werd Dubois krijgsgevangen genomen en verbleef vier lange jaren in het kamp van Soltau. Na de wapenstilstand kwam hij erg verzwakt terug naar Fleurus, nadat hij eerst nog een tijd in een desinfectiekamp in Cartarray moest verblijven. Fernand Dubois werd vereremerkt met verscheidene medailles zoals het Oorlogskruis, de Overwinningsmedaille en de Herinneringsmedaille.

Fernand Dubois volgde zijn vader op als directeur van de '*Brasserie Dubois*' in Fleurus en werd verkozen als provincieraadslid. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd zijn huis geplunderd door de Rexisten als vergelding voor de moord op Pousset. Dubois werd ervan verdacht deel uit te maken van het verzet. Hij kon echter tijdig onderduiken. Na de oorlog werd Dubois, zoals het een goede brouwer betaamt, burgemeester van Fleurus voor de liberale partij.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Fernand Dubois koesterde alle brieven en prentbriefkaarten die hij ontving in Soltau en bewaarde ze zorgvuldig in een speciaal etui. Na de oorlog nam hij ze terug mee naar huis.

2. VERWERVING

Op 17 januari 2008 schonk Charles Gailly uit Loverval het archief van Fernand Dubois aan het Algemeen Rijksarchief. Het werd toegevoegd aan de archieven van de Commissie voor de Oorlogsarchieven.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Het bestand omvat een groot aantal foto's van de krijgsgevangenen in het kamp van Soltau. Te vermelden zijn ook de twee fraaie albums met tekeningen en schetsen. Verder is er tevens briefwisseling van Fernand Dubois met familie en vrienden. De meeste prentbriefkaarten zijn geïllustreerd met foto's van Fernand Dubois, familieleden of lotgenoten. Aandoenlijk is ook de brief waarin (vader) Albert Dubois de hand vraagt van Emilie Mailly. Tenslotte werd eveneens een origineel exemplaar van het clandestien verspreide dagblad *Le Soir* uit 1943 overgedragen.

B. ORDENING

We opteerden voor een chronologische indeling: de vooroorlogse periode, het begin van de oorlog, de krijgsgevangenschap en de naoorlogse periode. De documentatie betreffende de Tweede Wereldoorlog werd afgezonderd. Twee stukken zijn bovendien in principe afkomstig van andere archiefvormers: de bewuste brief van Albert Dubois aan F. Mailly en de briefwisseling van Fernand aan zijn zus Germaine. Deze stukken werden geordend onder de hoofding verwante archiefvormers.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Het archief is vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Over het krijgsgevangenkamp in Soltau vindt men ook informatie in de archieven van de Belgische Middendienst voor de Krijgsgevangenen, van het Belgisch Hulpcomité in Soltau en van tal van andere hulpcomités bewaard in het Algemeen Rijksarchief. Iconografisch materiaal over de Eerste Wereldoorlog treft men onder andere ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Lucien Crick.
- Henry De Jongh.
- Corneille Gram.

- Charles Lefebure.
- Léon Mallinger.
- Jan Paquay.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.

B. PUBLICATIES

PREVOT P., *La Brasserie Dubois*. Artikel op 1 april 2009 geraadpleegd op www.fleurussouvenirs.be

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd gerealiseerd door Hans Vanden Bosch op 1 april 2009.

INVENTARIS

I. DE VOOROORLOGSE PERIODE

1. Foto's van Fernand Dubois en kameraden van het 2e linieregiment [universitaire groep?] in Gent.
1912. 4 stukken
2. Blanco postkaarten en foto's van Fernand Dubois in militair tenu.
[1913?]. 5 stukken
3. Familiefoto's.
[voor 1914?]. 9 stukken

II. DE OORLOGSPERIODE

A. HET BEGIN VAN DE OORLOG

4. Foto's van een gewonde Fernand Dubois met lotgenoten.
Augustus 1914. 3 stukken

B. HET KRIJGSGEVANGENSCHAP IN HET KAMP VAN SOLTAU

5. Notitieboekje met potloodtekeningen door Fernand Dubois en kameraden,
gedichten en nota's over stenografielessen.
1914. 1 stuk
- 6-15. Ingekomen brieven en postkaarten (met foto's).
1914-1918. 26 stukken en 1 omslag
6. Firma Weil & Kauffmann uit Hagenau (Elzas [nu het Franse Haguenau]) in
verband met de verzending van geld en goederen, 1914-1915. 4 stukken
Toelichting: vermoedelijk is dit de hopleverancier van de brouwerij Dubois.
7. Germaine Bauloye-Dubois, 1914-1918. 1 omslag
8. Emilie Dubois-Mailly, 1914, 1916. 2 stukken
9. Hermann Strauss junior, 1915. 2 stukken
10. L. Bocqué uit Brussel, 1915. 1 stuk
11. Charles X, Maurice Carpent, Marie X, Léon Defreecken, René Beaufort, Raoul
Crochet en Agnès X, 1915-1917. 9 stukken
12. De directeur van het *Institut Supérieur des Fermentations* uit Gent die bevestigt
dat Dubois, samen met enkele lotgenoten, wel degelijk ingeschreven is op de rol,
14 november 1916. 2 stukken
13. Gaby Mailly uit Fleurus, 1916. 1 stuk
14. Postkaarten (met foto's van de leden) vanwege het *comité des dames de Fleurus*.
Aide aux prisonniers de guerre. 1916. 4 stukken
15. H. Delmoitié uit Laken. 1918. 1 stuk

16-20.	Foto's. 1914-1918.	57 stukken
16.	Fernand Dubois en kameraden in de barakken en buiten in het kamp van Soltau, 1914-1918.	52 stukken
17.	Fernand Dubois aan het werk op het veld.	1 stuk
18.	Wasplaats in openlucht in Soltau.	1 stuk
19.	Een als man verklede Russische vrouwelijke krijgsgevangene.	2 stukken
20.	Een krijgsgevangene vastgebonden aan de paal in Soltau.	1 stuk
21.	Album met tekeningen opgedragen aan Fernand Dubois door zijn kameraden. 1915.	1 deel
22.	Postkaarten (met foto's) uit vriendschap gegeven door kameraden aan Fernand Dubois. 1915-1916.	6 stukken
23.	Uitnodigingen voor het huwelijk van Maurice Bauloye en Germaine Dubois. 5 februari 1916.	2 stukken
24.	Lidkaart van 'Le Denier de l'Orphelin, Œuvre franco-belge au profit des orphelins laissés par les prisonniers belges-français décédés au camp'. 1916.	1 stuk
25.	Menu van de kerstmaaltijd. 1916.	1 stuk
26.	Programma van een concert in Cosmo-palace door het kamplekest onder leiding van A. Canua. z.d.	1 stuk
27.	Register waarin aantekening gehouden wordt van de verzonden brieven en kaarten, van de ontvangen hulppakketten en van de inkomsten en uitgaven. 1916-1918.	1 stuk
28.	'Les piottes. Hommage d'un artilleur à nos fantasins', gedicht door Charley Winckelmans uit <i>La Nation belge</i> . z.d.	1 stuk
29.	Stoffen etui voor de bewaring van de foto's. z.d.	1 stuk
30.	'Aux membres du Jockey-club en témoignage de reconnaissance pour leur messe de morts', lied. z.d.	1 stuk
31.	Bedelbrief van L. Brichard om geld in te zamelen voor een kameraad wiens familie in België in nood zit. z.d.	1 stuk
32-39.	Blanco-postkaarten. [1914-1918].	25 stukken
32.	Groepsfoto's van krijgsgevangenen die vermoedelijk samenwerken in een Arbeidskommando.	4 stukken
33.	Portret van Fernand Dubois (met baard).	1 stuk
34.	Duitse bewakers.	3 stukken

35. Brand in het kamp van Soltau. 1 stuk
36. Begrafenis op het kerkhof van Soltau. 5 stukken
37. Toeristische foto's van Marklustenau [in Baden-Württemberg]. 3 stukken
Toelichting: mogelijk is Fernand Dubois hier in een Arbeidskommando tewerkgesteld.
38. Belgische en Franse krijgsgevangenen op mars met Duitse bewakers. 4 stukken
39. Afbeeldingen in kleur van krijgsgevangenen van diverse nationaliteiten. 4 stukken

III. DE NAOORLOGSE PERIODE

40. Geneeskundig attest waarin dokter de Lille bevestigt dat Fernand Dubois niet lijdt aan een besmettelijke ziekte en mag reizen (met pasfoto).
24 november 1918. 1 stuk
41. Postkaarten met foto's van Franse soldaten die vermoedelijk samen met Dubois in een desinfectie-instelling zitten na de oorlog.
[eind 1918]. 4 stukken
42. Blanco postkaarten met foto's van Dubois in Frankrijk.
[eind 1918]. 2 stukken
43. Oud-strijderskaart (met foto).
[na 1918]. 1 stuk
44. Menu's van de jaarlijkse diners van *Les Anciens de Soltau* van 26 januari 1936 en 30 januari 1938.
1936 en 1938. 2 stukken

IV. DOCUMENTATIE BETREFFENDE DE TWEEDE WERELDOORLOG

45. *Le Soir* van 9 november 1943.
1943. 1 stuk
Toelichting: het betreft een originele uitgave van dit clandestien uitgegeven dagblad.
46. *La Nouvelle Gazette* (editie van Charleroi) van 8 mei 1945 naar aanleiding van de Duitse overgave.
1945. 1 stuk

V. VERWANTE ARCHIEFVORMERS

47. Brief van Albert Dubois aan F. Mailly waarin hij zijn financiële situatie uit de doeken doet en de hand vraagt van dochter Emilie Mailly.
18 januari 1889. 1 stuk
48. Postkaarten (met foto's) en brief van Fernand Dubois aan Germaine Bauloye-Dubois.
1915-1917. 2 stukken

Nummer toegang: I 536

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Alexandre Gielen
1904-1918

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 536

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Alexandre Gielen*, xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Alexandre Gielen*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN ALEXANDRE GIELEN

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Alexandre Gielen (510 – III.1591)
Nummer toegang: I 536
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Alexandre Gielen /
Collection de documentation de guerre d'Alexandre Gielen
Datering: 1904-1918
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 30 nrs (1 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Alexandre Gielen.

2. GESCHIEDENIS

De informatie die we konden achterhalen over Alexandre Gielen is bijzonder karig. De Brusselaar Gielen was vermoedelijk een gepensionneerd ambtenaar. Hij was tijdens de oorlog voorzitter van de *Fédération nationale des pensionnés de l'Etat* en hoofdredacteur/uitgever van de *Moniteur des employés, organe du personnel des chemins de fer, télégraphes, postes et marine*. Hij bezat ook een drukkerij in de Vooruitgangstraat in Brussel (die op een bepaald moment werd overgenomen door zijn zoon Valentin). Mogelijk was Gielen als makelaar betrokken bij vastgoedoperaties aan de Belgische kust.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Vanuit zijn functie van voorzitter van de belangengroep van gepensioneerde overheidsambtenaren volgde Gielen op de voet wat er verscheen in de pers over het overheidspersoneel.

2. VERWERVING

We konden niet achterhalen wanneer deze verzameling krantenknipsels aan de Commissie voor de Oorlogsarchieven geschonken werd.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Gielen knipte artikels met betrekking tot thema's die hem interesseerden uit de lokale dagbladen *Le Bruxellois*, *Le Messenger de Bruxelles*, *Le Quotidien* en *La Presse*. Vooral de vele artikels inzake overheidspersoneel vallen op. Ook de fraaie, toeristische brochures over de Belgische kust verdienen een aparte vermelding.

B. ORDERING

Bij de inventarisatie opteerden we ervoor de originele ordening en de benamingen van Gielen te behouden. Hierdoor valt de verzameling uiteen in archieven, persknipsels en gedrukte stukken.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Jan Paquay.
- Leo Van Puyvelde.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

B. PUBLICATIES

GIELEN A., *Quelques pages de l'histoire de l'occupation allemande à Bruxelles* (26 septembre 1914 - 10 mai 1917), Brussel, 1917.

GIELEN A., *Les pensionnés de l'état pendant la guerre. Historique des pourparlers au sujet de l'indemnité de vie chère ou de la majoration des pensions*, Brussel, 1919.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De verouderde plaatsingslijst werd in 2008 herwerkt door Hans Vanden Bosch.

INVENTARIS

I. ARCHIEVEN

1. Briefwisseling van Alexandre Gielen (o.a. met zijn zoon Valentin die soldaat was) en persoonlijke documenten (verzen, notarisakten en uitnodigingen). 1904-1917. 1 pak

II. PERSARTIKELS

- 2-26. Krantenknipsels inzake specifieke onderwerpen. 14 omslagen en 11 pakken
- 1914-1918.
2. Oorlogsprofiteurs en mistoestanden in de ravitaillering, 1914-1917. 1 pak
3. Pers tijdens de bezetting, 1914-1918. 1 pak
4. Vluchtelingen, 1914-1916. 1 pak
5. Verloop van de oorlog, 1916-1917. 1 pak
6. Politiek, syndicalisme en godsdienst, 1915. 1 pak
7. Anonieme briefschrijvers in kranten, 1915. 1 omslag
8. De moraliteit, 1917. 1 omslag
9. De Belgische neutraliteit, 1916. 1 omslag
10. De Roemeense neutraliteit, 1916. 1 omslag
11. De deportaties, 1916-1917. 1 omslag
12. Vrede en pacifisme, 1914-1917. 1 pak
13. Verzekering tegen oorlogsrisico's, 1915. 1 omslag
14. Toespraak van de Duitse kanselier Von Bethmann-Hollweg in de Reichstag inzake de schending van de Belgische neutraliteit en reactie van sir Edward Grey. 1915. 1 omslag
15. Toestand op de aandelenmarkten en brief met vraag om aandelen te verkopen van de '*Etablissements céramiques et Carrières de grès de Moustier*'. 1916-1918 1 omslag.
16. Huurvraagstuk en hypothecaire leningen (met documentatie over de *Ligue Nationale des Locataires*), 1916-1918. 1 pak
17. Bestuurlijke scheiding, 1917. 1 pak
18. Overheidspersoneel, 1915-1918. 1 omslag
19. Gemeentepersoneel, 1917-1918. 1 pak
20. Beroepsverenigingen voor ambtenaren, 1911-1913. 1 omslag
21. Personeel van het Ministerie der Spoorwegen, 1914-1917. 1 pak
22. Personeel van het Ministerie der Posterijen, 1915-1917. 1 omslag
23. Personeel van het Ministerie der Telegrafie en Telefonie, 1916. 1 omslag
24. Het Belgisch Ministerie voor Wetenschappen en Kunsten, 1917. 1 omslag
25. Vertaalde uittreksels uit Vorwärts (spreekbuis van de Duitse socialistische partij). 1916. 1 omslag
26. Diverse andere onderwerpen, 1915-1917. 1 pak

27. Uittreksels uit *L'Echo d'Ostende*, *La Tribune d'Ostende*, *Les Tablettes du Littoral*, *La Saison d'Ostende* en *Le Carillon* (met in bijlage vijf fraaie, toeristische brochures: *Ostende la reine des plages*; *Ostende, reine de plages, eaux minérales, artésiennes et médicinales*; *Breedene-sur-mer*; *Vichy*; *Hôtel de la gare, Meiringen* (Zwitserland).
1906-1918. 1 omslag
28. Artikelenreeks '*Un belge de bon sens*'.
1916. 1 omslag

III. GEDRUKTE STUKKEN

29. Documenten inzake de spoorverbinding tussen Brussel-Noord en Brussel-Zuid uit de bijlagen van de Parlementaire Documenten van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 28 mei 1909 (met plannen).
1909. 2 delen
30. Uittreksel uit het *Wet- en Verordeningsblad voor de Bezette Streken van België* met het budget van de Belgische ministeries voor 1917.
1917. 1 stuk

Nummer toegang: I 537

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van A. Goebbels-Copette
1914-1918

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 537

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van A. Goebbels-Copette*, xxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie A. Goebbels-Copette*, xxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN A. GOEBBELS-COPETTE

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Goebbels-Copette (510 – III.2034)
Nummer toegang: I 537
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van A. Goebbels-Copette /
Collection de documentation de guerre de A. Goebbels-Copette.
Datering: 1914-1918
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 5 nrs (0, 50 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

A. Goebbels-Copette.

2. GESCHIEDENIS

We slaagden er niet in informatie terug te vinden over mevr. Goebbels-Copette. We weten enkel dat ze in Gent woonde en dat ze tijdens de Eerste Wereldoorlog vermoedelijk uitweek naar Frankrijk.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Mevrouw Goebbels-Copette knipte artikels inzake de oorlog uit de kranten (*La Belgique nouvelle*, *L'Indépendance Belge*, *Journal de Cherbourg*, *Le Courrier de l'Armée* en *Le XXIème Siècle*).

2. VERWERVING

Mevrouw Goebbels-Copette schonk in 1920 vijf plakboeken met krantenartikels, een aantal brochures en sluikbladen aan de Commissie voor de Oorlogsarchieven (het E-nummer werd niet teruggevonden). De brochures en sluikbladen werden indertijd bij de oorlogsbibliotheek gevoegd.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Zowat alle onderwerpen komen aan bod in de plakboeken. Er is trouwens een klapper op onderwerp, auteur en bron bij elk deel. Wel kunnen we vermelden dat koning Albert I en koningin Elisabeth vaak aan bod komen in de artikels.

B. ORDERING

Omdat het slechts om vijf stukken gaat, werd geopteerd voor een zuiver chronologische orde.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproducties gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Jan Paquay.
- Leo Van Puyvelde.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd opgesteld door Hans Vanden Bosch in januari 2009.

INVENTARIS

- 1-5. Plakboeken met krantenknipsels over de oorlog (met klappers op onderwerp, auteur en bron).
1914-1918. 5 delen
1. November 1914 - oktober 1915.
2. 1915-1916.
3. 1916.
4. 1916-1917.
5. 1917-1918.

Nummer toegang: I 538

Inventaris van de
**Collectie sluikbladen en andere uitgaven betreffende
de Eerste Wereldoorlog verzameld door Corneille Gram**
1912-1919

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 538

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Collectie sluikbladen en andere uitgaven betreffende de Eerste Wereldoorlog verzameld door Corneille Gram, xxxx*

Verkort: ARA, *Collectie Gram, xxxx*

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE COLLECTIE SLUIKBLADEN EN ANDERE UITGAVEN BETREFFENDE DE EERSTE WERELDOORLOG VERZAMELD DOOR CORNEILLE GRAM

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Corneille Gram (510 – III.1592)
Nummer toegang: I 538
Naam: Collectie sluikbladen en andere uitgaven betreffende de Eerste Wereldoorlog verzameld door Corneille Gram / Collection de publications clandestines et autres publications concernant la Première Guerre mondiale rassemblée par Corneille Gram
Datering: 1912-1919
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 292 nrs (4,2 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Corneille Gram.

2. GESCHIEDENIS

De Brusselaar Corneille Gram was één van de grootste verzamelaars van clandestiene publicaties verschenen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Reeds tijdens de bezetting probeerde hij de hand te leggen op allerlei patriottische geschriften die tersluiks cirkuleerden onder de Brusselse bevolking. Na de oorlog zette hij zijn inspanningen voort en breidde zijn verzameling nog gevoelig uit. Gram verzamelde tevens een aantal officieel uitgegeven boeken en brochures.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

In de periode 1914-1922 verzamelde Gram een unieke collectie sluikbladen en brochures die clandestien werden verspreid.

2. VERWERVING

Op 7 december 1922 kocht de Commissie voor de Oorlogsarchieven voor een bedrag van 4.000 fr. de verzameling van Gram bestaande uit sluikbladen, boeken, brochures, kranten, affiches, kaarten en aanplakbrieven (E 813). In totaal bestond de collectie uit 3.296 stukken. Om de inspanningen van Gram beter bekend te maken bij het grote publiek en deze unieke verzameling optimaal te valoriseren, opteerde men ervoor om de sluikbladen, boeken en brochures niet te integreren in de oorlogsbibliotheek maar samen te houden in een aparte '*verzameling Gram*'. Uit vrees voor Duitse inbeslagname werd de verzameling Gram in 1940 overgebracht naar een onbekende, veilige plaats. In januari 1947 keerden de verzameling en de inventaris terug naar de Commissie voor de Oorlogsarchieven in Anderlecht (E 2172 en E 2205).

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

De verzameling bestaat uit een aantal kranten, sluikbladen, patriottische vlugschriften, kaarten, aanplakbrieven en wat iconografisch materiaal uit de oorlogsperiode. Het grootste deel van de collectie bestaat uit kleine brochures die verspreid werden onder de bevolking. Hoewel het 90 jaar na datum niet definitief uit te maken valt of een publicatie al dan niet uitgegeven werd met toelating van de bezetter, mogen we gerust aannemen dat het grootste deel van deze brochures clandestien verspreid werd onder de bevolking.

Hoewel zowat alle stukken uniek zijn, stippen we de zeer rijke documentatie over koning Albert I (nr. 171), over het activisme (nr. 205) en over kardinaal Mercier (nr. 261) aan. Niet te versmaden zijn ook de kookboeken met oorlogsrecepten (nrs. 214, 215, 224, 225) en enkele originele aanplakbrieven (nrs. 163-168). Geïnteresseerden in oorlogsliteratuur vinden interessant (uitgegeven en onuitgegeven) materiaal in nr. 235.

B. ORDENING

Er bestond reeds een beknopte inventaris op steekkaarten maar deze was van wisselende kwaliteit. Een herwerking hiervan drong zich op. Daar het hier niet gaat om archieven maar om een collectie met vooral uitgegeven materiaal, een enkel archiefstuk niet te na gesproken, opteerden we ervoor om deze verzameling op onderwerp te ordenen volgens het volgende schema:

- Pers
- Kranten en tijdschriften
- Sluikbladen
- Vlugschriften
- Militair verloop
- Krijgsoperaties
- Krijgsgevangenen
- Kaarten
- Diplomatie
- Schending van de Belgische neutraliteit
- Schendingen van het volkenrecht
- Internationale politiek
- Bezetting
- Duitse wetgeving

Koningshuis en nationale feestdag
Burgemeester Adolphe Max
Gedepoteerde arbeiders
De magistratuur
Juridische aspecten
Oorlogschade
Het activisme
Hulpverlening en oorlogsrecepten
Openbaar vervoer
Toerisme
Literatuur
Geloof en katholieke kerk
Iconografisch materiaal
Andere onderwerpen

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken uit deze collectie zijn vrij raadpleegbaar. Voor de reproductie van stukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. ORIGINELLEN EN KOPIEËN

Een aantal uitgegeven boeken en brochures zijn eveneens bewaard in de oorlogsbibliotheek van het Algemeen Rijksarchief.

B. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Iconografisch materiaal over de Eerste Wereldoorlog treft men onder andere ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Lucien Crick.
- Henry De Jongh.
- Fernand Dubois.
- Charles Lefebure.
- Léon Mallinger.
- Jan Paquay.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.

C. PUBLICATIES

GRAM C., *Notice sur les différentes éditions et variantes des publications clandestines parues durant la guerre 1914-1918: La Libre Belgique*, in *Bulletin de la Commission des Archives de la Guerre*, 1924, p. 41-47.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De collectie Gram werd in 2008 geherinventariseerd door Hans Vanden Bosch.

INVENTARIS

I. PERS

A. KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN

1.	Belgische kranten betreffende het begin van de oorlog.
Juli - september 1914.	108 stukken
2.	Afschriften van krantenartikels.
1914-1915.	403 stukken
3.	Verzamelde kranten (met inhoudstafel).
1914-1916.	1 pak
4.	Exemplaren van <i>La Vérité</i> , <i>La Liberté</i> , <i>La presse française</i> , <i>L'Yser</i> , <i>Revue des nouvelles de la guerre</i> , <i>Nouvelles du front belge</i> , <i>La Paix en Das freie deutsche Wort</i> .
1914-1918.	20 stukken
5-6.	L'information, journal hebdomadaire de Bruxelles.
1914-1918.	139 stukken
5.	1914-1916.	72 stukken
6.	1917-1918.	67 stukken
7.	<i>Frankfurter Zeitung</i> van 1 augustus 1915 ter gelegenheid van 1 jaar oorlog met overzicht van de Duitse oorlogsinspanningen (kaarten, grafieken,...).
1915.	1 stuk
8.	<i>Le Cultivateur, journal hebdomadaire agricole, publié sous les auspices du gouvernement-général allemand en Belgique</i> , Brussel.
26 januari 1916.	1 stuk
9.	<i>Jours de guerre</i> nr.739-823.
1916.
Toelichting: sommige nummers ontbreken.	46 stukken
10.	<i>La lettre du soldat à ceux du pays envahi / Brief van den soldaat aan zijn verdrukke medeburgers</i> nr.1-22, s.l.
1917-1918.
Nummer 13 ontbreekt.	21 stukken
11.	<i>Le Flambeau, Revue belge des questions politiques</i> nr. 1-11, s.l.
1918.	12 pièces
12.	<i>Les annales politiques</i> , dl.3 en 5, Brussel.
1918.	2 delen

B. SLUIKBLADEN

13. Gepubliceerde toespraken en (protest)brieven van vooraanstaande personen (politici, schrijvers,...) uit binnen- en buitenland.
1914-1918. 1 pak
14. *La Vérité* nr.1-7, s.l.
1915. 7 delen
Toelichting: in 2 exemplaren, dit is niet hetzelfde blad als in nr.4.
15. *Le Belge. Organe des vrais patriotes* nr. 1-7.
1915. 7 delen
16. *Zievereer Excelsior*.
5 augustus 1915. 1 stuk
17. Exemplaren van *Vers l'Avenir, Motus, L'Union, 'T Oorlogsnieuws, De Patriot*.
1915-1917. 9 stukken
- 18-19. *Revue hebdomadaire de la presse française. Articles anecdotiques, documentaires et autres des principaux journaux de France*.
1915-1917. 2 pakken
18. nr 1-50.
19. nr. 51-100.
Toelichting: soms in meerdere exemplaren.
20. *Revue de la presse (ancienne 'Revue hebdomadaire de la presse française')*,
nr. 107-161.
1917-1918. 1 pak
21. *De Vlaamsche Leeuw, vaderlands propagandablاد en brochures uitgegeven door De Vlaamsche Leeuw, s.l.*
1915-1918. 1 omslag
22. *DE VRIJE STEM, Belgisch orgaan voor de provincie Antwerpen*.
1915-1918. 1 pak
23. *La Libre Belgique. Bulletin de propagande patriotique* nr. 1-171 (met bijlagen en titelpagina's van de krant *La Libre Belgique* van 18 en 23 november 1918).
1915-1918. 1 pak
Toelichting: soms in meerdere exemplaren.
24. *L'Anti-Prussien, Gent*.
21 juli 1916. 1 stuk
25. *La Patrie! Journal non censuré paraissant comme, où et quand il peut* nr. 2-23.
1916. 35 stukken
26. *La Cravache* nr.1-11, s.l.
1916. 12 stukken
27. *L'écho de ce que les journaux censurés n'osent ou ne peuvent pas dire, s.l.*
1916. 1 deel
28. *Lettre d'un provincial ou les propos du conseiller Eudoxe, Le Havre*.
1916-1918. 10 stukken

29.	<i>Le Frondeur</i> nr. 4-7. s.l.
1917.	5 stukken
30.	<i>Ca et là</i> .
1917-1918.	4 stukken
31.	<i>De Vlaamsche Wachter</i> , nr.1-20 van 1917 en nr.1-14 van 1918.
1917-1918.	35 stukken
32.	Brochures met uittreksels uit <i>La Libre Belgique</i> nr.1-30.
z.d.	3 delen

C. VLUGSCHRIFTEN

33.	Vlugschriften, mededelingen, formulieren, protestbrieven tegen de deportaties, patriotische geschriften, Duits propagandamateriaal, afschriften van krantenartikels, officiële brieven enz.
1914-1918.	197 stukken
34.	Vlugschriften en propagandabladen verspreid via vliegtuig en luchtballon in het bezette België.
[1916-1918].	13 stukken
35.	Vlugschriften verspreid door de Duitse Soldatenraad te Brussel.
November 1918.	3 stukken
36.	Anti-activistische en nationalistische pamfletten.
1919-1927.	86 stukken

II. MILITAIR VERLOOP

A. KRIJGSOPERATIES

37.	Brochures inzake het militair verloop van de oorlog.
1914-1918.	67 stukken
38.	Gepubliceerde lijsten van overleden, gekwetste, krijgsgevangen of geïnterneerde soldaten.
1914.	61 stukken
39.	<i>Listes des soldats belges morts pour la patrie</i> , nr.1-7, Brussel.
1914-1918.	7 delen
40.	<i>Journal de guerre</i> , Berlijn.
November 1914 en januari 1918.	2 delen
41.	<i>Les annales de la guerre universelle</i> , nr.2 en 5, Brussel.
1914.	2 delen
42.	<i>La guerre universelle</i> , Dour/Brussel.
[1914].	6 delen
43.	<i>La grande guerre d'Europe</i> , Brussel.
1914.	4 delen
44.	<i>La grande guerre européenne</i> , nr.2-5, Brussel.	4 delen

45. *La guerre de 1914*, Brussel.
1914. 3 delen
46. *La prise d'Anvers*, Antwerpen.
[1914]. 1 deel
47. *Pourquoi et comment Anvers s'est rendu. Notice historique d'un des épisodes les plus émouvants de la guerre de 1914*, Amsterdam.
[1914]. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
48. *Études et documents sur la guerre*, Parijs.
1914-1915. 5 delen
49. *Histoire de la guerre de 1914 d'après les documents officiels*, nr.1-26, Brussel,
1914-1915. 29 stukken
50. *La guerre européenne*, nr.1-4 en 6-16, Elsene.
1914-1915. 16 delen
51. LEVY R-G., *Les ressources des belligérants*, Parijs.
[1915]. 1 deel
52. *Aide-mémoire. Six mois de guerre d'après documents officiels*, dl.1, Gent.
1915. 1 deel
53. CAMPAUBERT, *L'avortement du plan allemand*, Parijs.
1915. 1 deel
54. GRIMAUTY F-H., *Six mois de guerre en Belgique par un soldat belge*, Parijs.
1915. 1 deel
55. GRIMAUTY F-H., *Six mois de guerre en Belgique par un soldat belge*, s.l.
1914-1915. 6 delen
Toelichting: identiek aan nr. 54, maar uitgegeven in 6 delen.
56. GRIMAUTY F.H., *Zes maanden oorlog*, Mechelen.
[1915]. 1 deel
57. *Il y a un an... La victoire de la Marne. Une page d'histoire (extrait du Journal de Paris du 4 septembre 1915)*, s.l.
1915. 1 deel
58. *Hommage à l'armée belge 1914-1915*, s.l.
1915. 1 deel
59. KLAY D., *Les causes de la grande guerre*, Vilvoorde.
1915. 1 deel
60. *L'action de l'armée belge pour la défense du pays et le respect de sa neutralité. Rapport du commandement de l'armée (période du 31 juillet au 31 décembre 1914)*, Parijs.
1915. 1 deel
61. *Les alliés et la guerre (extrait de journaux français)*, s.l.
1915. 1 deel

62.	<i>Une page de l'histoire d'Anvers: 7-9 octobre 1914</i> , Brussel.
1915.	1 deel
63.	<i>Ephémérides de la guerre européenne 1914-15. Notes au jour le jour depuis l'ouverture des hostilités jusqu'au 1er janvier 1915</i> , Brussel.
[1915].	1 deel
64.	<i>Principaux faits de guerre classés par ordre chronologique de février 1915 au 31 juillet 1915</i> , Brussel.
[1915].	1 deel
65.	<i>Ons is de zege</i> , s.l.
[1915].	1 deel
66.	BORDEAUX H., <i>L'âme en paix dans la guerre. Lettres du capitaine Belmont à sa famille</i> , s.l.
1916.	1 deel
67.	BORDAUX H., <i>Les derniers jours du fort de Vaux</i> , Parijs.
1916.	17 stukken
68.	COMMANDANT X, <i>Les pages de gloire de l'armée belge</i> , Parijs/Nancy.
1916.	1 deel
69.	DAX O., <i>Opinions d'un général belge en activité sur l'intervention de la Belgique dans la guerre mondiale</i> , Brussel.
1916.	1 deel
70.	<i>La Belgique au tournant de son histoire</i> , Parijs.
1916.	1deel
71.	MAJOR GIRARD, <i>Avant la guerre: deux pages d'histoire</i> , Brussel,
1916.	1deel
72.	<i>Les dernières convulsions. Comment finit la guerre mondiale</i> , s.l.
1917.	1 deel
73.	MOLLI G., <i>Le destin de l'Angleterre. Les suites de la guerre sous-marine</i> , Brussel.
[1917].	1 deel
74.	<i>Album-souvenir de la guerre</i> , s.l.
z.d.
Toelichting: fotoalbum.	1 deel
75.	BEYENS (baron), <i>L'armée impériale allemande, la cour, le gouvernement</i> , Parijs.
z.d.	1 deel
76.	BEYENS (baron), <i>L'armée et la marine allemande</i> , Parijs.
z.d.	1deel
77.	BUFFIN C., <i>Récits de combattants</i> , s.l.
z.d.	1 deel
78.	<i>Comment l'Yser n'a pas été franchi. Yser-Nieuport-inondations</i> , s.l.
z.d.	1 deel

79.	DELAISIE F., <i>De huidige oorlog in 1911 voorspeld</i> , Charleroi.
z.d.	1 deel
80.	<i>Die Dicke Bertha</i> , Berlijn.
z.d.	1 deel
81.	<i>Encyclopédie populaire</i> , nr.1-6, Brussel.
z.d.	6 delen
82.	<i>La guerre du XXIème siècle</i> , Brussel.
z.d.	9 delen
83.	<i>Les lois de la guerre</i> , Brussel.
z.d.	14 delen
84.	<i>Le droit et la guerre</i> , par Anacharsis le Jeune, Monaco.
z.d.	1 deel
85.	<i>Le sort des gardes-civiques</i> , Brussel.
z.d.	1 deel
86.	<i>Pourquoi nous vaincrons</i> , s.l.
z.d.	1 deel
87.	<i>Sciences et arts militaires vulgarisés par le capitaine X</i> , dln. 1-4 en 7-9, Brussel.
z.d.	7 delen

B. KRIJGSGEVANGENEN

88.	<i>Album-souvenir. Photographies des soldats belges prisonniers en Allemagne</i> , s.l.
1914.	1 deel
89.	<i>Les prisonniers belges remercient leurs compatriotes. Cent accusés de réception publiés par La Caisette du soldat belge à l'occasion de l'expédition de la 100.000ème caissette</i> , Brussel.
[1916].	1 deel
90.	KREBS E., <i>Le régime des prisonniers de guerre en Allemagne</i> , Freiburg.
1917.	1 deel
91.	<i>Vues de camps de prisonniers de guerre. Cartes postales illustrées éditées par le CICR</i> , s.l.
1918.	1 deel
92.	BARON C., <i>Cinq mois de captivité en Allemagne. Note d'un belge prisonnier</i> , Brussel.
z.d.	1 deel
93.	HAZARD P., <i>Un examen de conscience de l'Allemagne d'après les papiers de prisonniers de guerre allemands</i> , Parijs.
z.d.	1 deel
94.	<i>Les prisonniers belges en Allemagne. Le camp de Munsterlager. Vues différentes</i> , 4 dln., Brussel.
z.d.	4 delen

95. *La guerre. Prisonniers et trophées. Documents de la Section photographique de guerre de l'armée française*, Parijs.
z.d. 1 deel
96. *Pension Dobberitz*, Berlijn.
z.d. 1 deel

C. KAARTEN

97. Kaarten en plannen inzake de militaire operaties.
1914-1918. 38 stukken
98. *La grande guerre. Résumé graphique d'après le Daily-Mail de Londres*.
1914-1915. 23 delen
99. *Kriegskarten von westlichen Kriegsschauplatz*, nr. 24-42, s.l.
1915. 18 stukken
100. *Atlas de poche permettant de suivre les opérations générales de la guerre européenne*, Brussel.
z.d. 1 deel

III. DIPLOMATIE

A. SCHENDING VAN DE BELGISCHE NEUTRALITEIT

101. VAN DEN HEUVEL J., *De la violation de la neutralité belge*, Parijs.
1914. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
102. BEYENS (baron), *La neutralité belge et l'invasion de la Belgique*, Parijs.
[1914]. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
103. BEYENS (baron), *La semaine tragique*, Parijs.
[1914]. 1deel
104. NORDEN F., *La Belgique neutre et l'Allemagne d'après les hommes d'état et les juristes belges*, Brussel.
1915. 1 deel
105. *La Belgique inviolable. Réponse à M. Fritz Norden*, s.l.
[1915]. 1 deel
106. *L'Allemagne et la neutralité belge*, s.l.
1915. 1 deel
107. WAXWEILER E., *La Belgique neutre et loyale*, Parijs/Lausanne.
1915. 1 deel
108. FRANK R., *La neutralité belge. Son origine, son importance, sa fin*, Tübingen.
1915. 1 deel
109. *La presse américaine et la violation de la neutralité belge*, s.l.
1915. 1 deel

110. *Violation de la neutralité belge. Controverse entre théologiens. L'opinion de sir Edward Grey*, Tilburg.
[1915]. 1 deel
111. D'ABAISSÉ R., *La neutralité belge. Ses origines et sa violation*, Brussel.
z.d. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
112. *Die belgische Neutralität*, s.l.
z.d. 1 deel
113. *L'indépendance, la liberté, la prospérité de la Belgique*, s.l.
z.d. 1 deel
- B. SCHENDINGEN VAN HET VOLKENRECHT**
114. *Rapports de la Commission d'enquête belge sur les atrocités allemandes en Belgique*, 8 dln., Le Havre.
1914. 7 delen
115. *Enquêtes à Dinant, Andenne, Tamines et Luxembourg belge*, s.l.
[1914]. 1 deel
116. *Louvain!! Souvenirs et impressions 25-30 août 1914*, Parijs.
[1914]. 1 deel
117. *Enquêtes à Visé, Aerschot, Louvain et leurs environs. Extrait des rapports de la commission d'enquête belge sur les atrocités allemandes*, s.l.
[1914]. 1 deel
118. *Un empire qui meurt. Notes sur l'heure présente*, (Brussel).
[1914]. 1 deel
119. *La civilisation latine contre la barbarie allemande. La manifestation du 12 février 1915 à la Sorbonne*, s.l.
[1915]. 1 deel
120. *Rapport du Comité américain de New-York sur les atrocités commises en Arménie*, Parijs.
1915. 1 deel
121. KUTTNER, *Crimes allemands? Réplique à Joseph Bédier sur les crimes allemands d'après des témoignages allemands*, Bielefeld.
1915. 1 deel
122. NOTHOMB P., *La Belgique martyre*, s.l.
1916. 5 delen
Toelichting: in vijf verschillende uitgaven.
123. *Dans l'horreur des massacres d'Arménie*, s.l.
1916. 1 deel
124. *Le délit continue ou 4 années d'occupation allemande*, s.l.
[1917]. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.

125.	<i>Les atrocités allemandes nr.2: la boucherie de Surice</i> , Brussel.
1919.	1 deel
126.	PRUM E., <i>Der Einfalle der deutschen in Belgien (Les Rosières, Spontin, Tamines)</i> , Grevenmacher.
1921.	1 stuk
127.	<i>La vérité sur les massacres de Dinant</i> , s.l.
z.d.	1 deel
128.	<i>Nécrologue dinantais</i> , août 1914, s.l.
z.d.	1 deel
129.	<i>Les journées d'août 1914 dans le Luxembourg-belge</i> , s.l.
z.d.	1 deel
130.	<i>Pages du livre de douleurs de la Belgique</i> , s.l.
z.d.	1 deel
131.	<i>Le bagne allemand de Vilvorde/ De Duitse gloei van Vilvoorde</i> , s.l.
z.d.	2 delen
132.	<i>Calomnies</i> , s.l.
z.d.	1 deel
133.	<i>L'esprit teuton</i> , s.l.
z.d.	1 deel
134.	<i>Les Allemands tels qu'ils sont</i> , s.l.
z.d.	1 deel
135.	<i>Le passage des Allemands à Louvain. Leurs atrocités/ Tocht der Duitsers door Leuven. Hunne gruwelen</i> , s.l.
z.d.	1 deel
136.	<i>L'armée allemande à Louvain et le livre blanc</i> , s.l.
z.d.	1 deel
137.	GRIMME H., <i>Sommes-nous des criminels?</i> , Münster.
z.d.	1 deel
138.	<i>Une fleur de la culture allemande / Een bloempje uit Duitslands kultuurtuin</i> , s.l.
z.d.	1 deel
139.	<i>Encore une fleur de la culture allemande</i> , s.l.
z.d.	1 deel
140.	<i>Le sac de Dinant</i> , s.l.
z.d.	1 deel
141.	<i>De grote Europese oorlog: dl.1: de verwoesting van Leuven</i> , s.l.
z.d.	1 deel
C. INTERNATIONALE POLITIEK		
142.	<i>Le parlement anglais et la Belgique</i> , Brussel.
1914.	1 deel

143. BEYENS (baron), *Guillaume II*, s.l.
1915. 1 deel
Toelichting: in 3 exemplaren.
144. CHAMBERLAIN H.S., *A propos de la guerre. Les sentiments pacifiques de l'Allemagne. L'Angleterre-L'Allemagne qui est cause de la guerre?* Stuttgart.
1915. 1 deel
145. *Comment la guerre finira! Pronostiques par un homme d'état belge*, Le Havre.
1915. 1 deel
146. BAIE E., *La Belgique de demain. La gestion du Luxembourg, nécessité d'une barrière rhénane. Les Pays-Bas. Suivie d'une étude critique*, Brussel/Parijs.
1915-1916. 1 deel
147. IAKOVLEVITCH A., *La Russie en tournant de son histoire*, Brussel.
1917. 1 deel
148. *Frédéric Adler condamné à mort. Son procès à Vienne*, Brussel.
1917. 1 deel
149. HANSON A., *Diplomatie secrète*, Berne.
1918. 1 deel
150. *Les intrigues allemandes aux Etats-Unis*, s.l.
1918. 1 deel
151. *La révolution russe*, s.l.
1918. 1 deel
152. *Le mémoire du prince Lichnowsky (ancien ambassadeur d'Allemagne à Londres), extraits*, s.l.
[1918]. 1 deel
153. ANDLER Ch., *Le socialisme impérialiste dans l'Allemagne contemporaine*, nr.1-36, Brussel.
1918. 1 deel
154. *Le livre jaune français: documents diplomatiques*, Parijs.
z.d. 1 deel
155. *Les documents français. Le livre jaune*, s.l.
z.d. 1 deel

IV. BEZETTING

A. DUITSE WETGEVING

156. *Les proclamations allemandes à Bruxelles pendant l'occupation*, Brussel.
1914. 5 delen
157. *La guerre européenne, les proclamations allemandes à Bruxelles pendant l'occupation*, nr.6-8, Brussel.
1914. 3 delen

158. Aanplakbrief met mededeling van generaal Von Beseler aan de inwoners van Antwerpen na de val van de forten (in het Nederlands, Frans en Duits).
1914. 1 stuk
159. Verzameling der officiële bekendmakingen tijdens de oorlog in Gent en omgeving.
Oktober 1914 - juli 1915. 1 deel
160. *Bruxelles et ses affiches de guerre*, nr.1-28.
1914-1915. 28 delen
161. UEILLAB A., *Épisodes de guerre. Recueil complet des proclamations, arrêtés, communications et avis publiés par l'autorité allemande à Bruxelles*, dl.1-97.
1914-1917. 97 delen
162. Uittreksels uit het *Gesetz- und Verordnungsblatt für die okkupierte Gebiete Belgien. Wet- en verordeningsblad voor de bezette gebieden van België*.
1914-1917. 48 stukken
163. Aanplakbrief met bekendmaking door Vrijheer Von Seckendorff-Gudent, Kreischef van het arrondissement Brussel, inzake het sluiten van de herbergen (in het Nederlands, Frans en Duits).
15 augustus 1915. 1 stuk
164. Aanplakbrief met bekendmaking door de Etappenkommandant Von Wick aan de inwoners van Ledeberg inzake het verkeersverbod tussen 19u en 8u. (in het Frans en het Duits).
6 december 1915. 1 stuk
165. Aanplakbrieven met bekendmakingen door Freiherr Von Bissing, generaal-gouverneur in België van 30 mei 1915, van 8 en 10 juni 1915 en van 12-13 en 19 oktober 1915 (in het Nederlands, Frans en Duits).
1915. 6 stukken
166. Aanplakbrieven met verordeningen door Freiherr Von Bissing, generaal-gouverneur in België van 14 en 15 augustus, 22 september en 12 oktober 1915 (in het Frans, Nederland en Duits).
1915. 5 stukken
167. Aanplakbrief met bekendmaking door generaal-majoor Keim, militairgouverneur in Limburg, inzake de terdoodveroordeling van Pieter-Jozef Claes wegens verspieding (in het Nederlands, Frans en Duits).
8 oktober 1915. 1 stuk
168. Aanplakbrieven met mededelingen van het Duitse gouvernement-generaal in Brussel (in het Nederlands, Frans en Duits).
Mei - juli 1915. 7 stukken
169. Uittreksels uit het *Gesetz- und Verordnungsblatt voor Vlaanderen*.
1918. 23 stukken
170. *Les avis, proclamations et nouvelles de guerre allemandes affichées à Bruxelles pendant l'occupation*, Brussel,
z.d. 36 delen

B. KONINGHUIS EN NATIONALE FEESTDAG

171. Documentatie betreffende Koning Albert I, het Belgisch koningshuis en de viering van de nationale feestdag (foto's, toespraken, brochures, vlugschriften). 1914-1918. 160 stukken
172. *King Albert's book. A tribute to the Belgian king and people from representative men and women throughout the world*, s.l. [1914]. 1 deel
Toelichting: Franse versie.
173. De nationale feestdag in Antwerpen/ La fête nationale à Anvers, s.l. 1915. 1 deel
Toelichting: fotoalbum met originele foto's. Alleen raadpleegbaar met toelating.

C. BURGEMEESTER ADOLPHE MAX

174. *Hommage à Adolphe Max, bourgmestre de Bruxelles*, s.l. z.d. 1 deel
175. *M. Adolphe Max, bourgmestre de Bruxelles, son administration du 20 août au 26 septembre 1914*, Brussel. z.d. 1 deel
176. POTVIN J., *Vérité sur l'arrestation de M. A. Max*, s.l. z.d. 1 deel

D. GEDEPORTEERDE ARBEIDERS

177. *La traite des belges. Croisade contre les marchands d'esclaves*, s.l. [1916]. 1 deel
178. BRUYNSEELS A., *De Belgen als slaven weggevoerd*, Leiden. 1917. 1 stuk
179. *In Duitse slavernij. De Vlaamse werklieden bij duizenden voor dwangarbeid naar Duitsland gedeporteerd*, Parijs. [1917]. 1 deel
180. *Waarom arbeiden de Belgische werklieden in Duitsland?* s.l. z.d. 2 delen
181. Aanplakbrief met 'Avis aux sans-travail', Brussel. z.d. 1 stuk

E. DE MAGISTRATUUR

182. *Deux lettres intéressantes de M. Théodor (bâtonnier de l'Orde des Avocats, député de Brussel) à son excellence M. Von Bissing*, s.l. [1915]. 1 deel
183. *Lettres et plaidoiries du bâtonnier de l'Ordre des Avocats près la Cour d'Appel de Bruxelles*, 1914-1915, s.l. 1916. 1 deel
184. *La magistrature belge, l'activisme et le pouvoir occupant*, s.l. 1918. 1 deel

F. JURIDISCHE ASPECTEN

185.	BOUSIN E., <i>Le droit et la guerre</i> , Brussel.
1914.	1 deel
186.	<i>Ce qu'il faut faire! A propos des loyers</i> , Brussel.
1914.	1 deel
187.	ADRIAN J., <i>Les contrats et la guerre</i> , Brussel.
1915.	1 deel
188.	<i>Convention pour le règlement pacifique des conflits internationaux</i> , Gent.
1915.	1 deel
189.	<i>La guerre et les droits privés: la législation du moratorium</i> , Brussel.
1915.	1 deel
190.	THOUMSIN J., <i>Quelques principes juridiques relatifs à l'influence de la guerre sur l'exécution des contrats</i> , Brussel.
1915.	1 deel
191.	TIENRIEN M., <i>Le moratorium et le commerce</i> , Brussel.
1915.
Toelichting: in 2 exemplaren.	1 deel
192.	DUMOULIN A., <i>Nos banques, nos trusts et la guerre</i> , Brussel.
1916.	2 delen
193.	GIBET J. en RUSCART P., <i>Propriétaires et locataires</i> , Brussel.
1916.	1 deel
194.	TIENRIEN M., <i>La levée du moratoire</i> , Brussel.
1916.	1 deel
195.	WAUWERMANS P., <i>La guerre et les droits privés</i> , Brussel.
1916.	1 deel
196.	<i>Arrêté établissant un impôt sur la fortune mobilière</i> , Brussel.
1917.
Toelichting: in 2 exemplaren.	1 deel
197.	VIATOR, <i>Le mouvement économique 1914-1917</i> , Brussel.
1917.	1 deel
198.	<i>La position des langues dans l'enseignement</i> , s.l.
z.d.	1 deel
199.	PARENT M., <i>Recettes de guerre</i> , Brussel.
z.d.	1 deel
200.	VOGEL W., <i>La guerre et les intérêts économiques belges</i> , s.l.
z.d.	1 deel

G. DE OORLOGSSCHADE

201.	<i>Défense du patrimoine national</i> , s.l.
1918. | 1 deel |
|------|---|--------|

202. *Association nationale belge pour la réparation des dommages de guerre. Décisions du comité central et commentaires (La Haye, septembre 1918),* Scheveningen.
1918. 1 deel
203. *Le pillage et la destruction des établissements industriels en Belgique, s.l.*
1918. 1 deel
204. *Les dommages de guerre, s.l.*
z.d. 1 deel

H. HET ACTIVISME

205. Documentatie inzake het activisme (brochures, vlugschriften,...).
1914-1918. 416 stukken
Toelichting: bevat ook enkele socialistische pamfletten.
206. DESTREE J., *Lettre au roi sur la séparation de la Wallonie et de la Flandre,* Brussel.
1912. 1 deel
207. *La question des langues en Belgique,* Brussel.
[1916]. 1 deel
208. DE KONINCK A., *De waarheid over het Vlaamse volk, 's Gravenshage.*
1917. 1 deel
209. DE SCHAEPDRIJVER K. en CHARPENTIER J., *Vlaanderen's weezang aan den IJzer,* Brussel.
1918. 1 deel
210. FAIGNAERT A., *Wat het Vlaams volk moet weten aangaande het Kempisch kolenbekken,* Brussel.
1918. 1 deel
211. *Open brieven der Vlaamse Frontpartij verzameld door Karel De Schaepdrijver en Julius Charpentier,* Brussel.
[1918]. 1 deel
212. *Activistische en communistische pamfletten verspreid na de wapenstilstand, blanco lidkaart van het VOS en amnestiezegels met afbeelding van August Borms.*
1918-1919. 22 stukken

I. HULPVERLENING EN OORLOGSRECEPTEN

213. *Cours pour chômeurs. Hygiène générale: notes,* Brussel.
1915. 1 deel
214. TANTE CLAIRE, *La viande nous est-elle indispensable?,* Zinnik.
1915. 1 deel
215. *Trente recettes de cuisine raisonnée,* Zinnik.
1915. 1 deel
216. SAMBREE E., *Projet de création d'une coopérative nationale,* Brussel.
1916. 1 deel

217. *L'essor national 'Le tout dans l'union' société cooperative: statuts*, Brussel.
1916. 1 deel
218. GOURMET A., *Le jardinage en temps de guerre*, Brussel.
1918. 1 deel
219. *Rapport général de l'Œuvre de réfugiés belges en Suisse (octobre 1914-décembre 1917)*, Lausanne.
1918. 1 deel
220. *Répertoire des œuvres de l'agglomération bruxelloise*, Brussel.
[1918]. 1 deel
221. ABBE BERGER, *L'alimentation en temps de guerre*, Edingen.
z.d. 1deel
222. Brief en formulier verspreid via het soldatenwerk 'Mot du soldat'.
z.d. 6 stukken
223. *Les amis des enfants de nos soldats, société philanthropique, fondée à Bruxelles le 26 décembre 1915*, Brussel.
z.d. 1 deel
224. MARECHAL C., *Notions et conseils pratiques d'alimentation économique en temps de guerre*, Elsene.
z.d. 1 deel
225. WILMUS, *Conseils pratiques pour les ménagères. Recettes utiles de fine boulangère et pâtisserie*, s.l.
z.d. 1 deel
- J. OPENBAAR VERVOER**
226. *Indicateur officiel des chemins de fer*, novembre 1914, s.l.
1914. 1 deel
227. *Chemins de fer vicinaux. Horaire des trains*, Brussel.
1915. 1 deel
228. *Amtliches Kursbuch für die Eisenbahnen des deutschen Militärbetriebes auf dem westlichen Kriegsschauplatz mit den deutschen Anschlussstrecken* (met bijlagen), Brussel.
1916. 2 delen
229. *Messagers desservant actuellement les communes des provinces de Liège, Limbourg, Luxembourg et Namur*, Luik.
1916. 1 deel
230. *Horaire des communications par chemins de fer vicinaux, bateaux, voitures*, Brussel.
z.d. 1 deel

K. TOERISME

231. HOCHETIN L., *Le grand Bruxelles. Ses monuments, ses voies publiques, ses beaux-arts pleinaristes, ses venues et curiosités*, Brussel.
1915. 1 deel
232. *Les Bruxellois en villégiature. Trente excursions agréables, pittoresques, utiles*, Brussel.
1915. 1 deel
233. *Mon dimanche d'hiver à Bruxelles. Visites des hôtels de ville, églises, musées, monuments et autres curiosités de Bruxelles et environs*, Brussel.
1915. 1 deel
234. *Itinéraire descriptif des champs de bataille de Belgique (Vilvorde, Pont-Brulé, Eppegem, Weerde, Elewy, Hofstade, Houthem, Perck)*, Brussel.
z.d. 1 deel

L. LITERATUUR

235. Oorlogspoëzie, -liederen, -novellen en humoristische teksten (zowel uitgegeven als niet-uitgegeven).
1914-1918. 270 stukken
236. Brochures geschreven door Janus Droogstoppel.
1914-1916. 33 stukken
237. *De belanghebbenden van 't bombardement. Brieven van Zebedeurs: de heldhaftige Zebedeurs gedurende 't bombardement van Antwerpen*, 4 dln, Antwerpen.
[1914]. 4 delen
238. GRAINDORGE F-T., *L'entêtement funeste. Réflexions critiques d'un contribuable belge sur la situation de son pays*, Brussel/Parijs.
[1914]. 2 delen
239. BRONDEL Ph., *Visions d'orient (souvenirs de guerre)*, Brussel.
1915. 1 deel
240. CARTEL A., *Sept mois de guerre européenne*, Brussel.
1915. 1 deel
241. DORIANVAL P., *Au bruit du canon. Poèmes*, Brussel.
1915. 8 delen
242. *J'accuse! (par un Allemand)*, Parijs.
1915. 13 delen
243. *J'accuse (par un Allemand)*, Parijs.
1915. 1 deel
Toelichting: identiek aan nr. 242, maar in boekvorm.
244. SCHIEMANN T., *Un calomniateur. Notes sur les origines de la guerre universelle. Réponse à l'auteur de 'J'accuse'*, Berlijn.
1915. 1 deel

245. *Kultur (extraits de journaux français)*, s.l.
1915. 1 deel
246. *L'Ame Belge*, nr.1, 3-10 (eerste reeks), nr.1-3 (tweede reeks) en nr.1-6 (derde reeks).
1916-1918. 1 pak
247. OHNET G., *Journal d'un bourgeois de Paris pendant la guerre de 1914*, Leipzig,
1915. 1 deel
248. *Recueil des paroles historiques et poésies*, nr.1-22, s.l.
1915. 22 delen
249. *Recueil des poésies et nouvelles publiées pendant la guerre de 1914-1915*, s.l.
1915. 11 delen
250. *Variétés et actualités*, s.l.
1915. 3 delen
251. *Lettres ouvertes au peuple belge par un philanthrope (allemand)*, 4 delen, s.l.
1915-1918. 4 delen
252. *Réponses à la lettre ouverte d'un philanthrope au peuple belge par un patriote belge*, Brussel.
1915. 3 delen
253. BAZIN R., *Aujourd'hui et demain. Pensées du temps de la guerre*, Parijs.
[1915]. 1 deel
254. *Souvenirs de 1914-1915*, s.l.
[1915]. 1 deel
255. IAKOVLEVITCH A., *En marge de la guerre. Manières, faits et gestes*, Brussel,
1917. 1 deel
256. VOGEL W., *Considérations éthiques sur la guerre*, s.l.
1917. 1 deel
257. *Kriegskinder*, Berlijn.
z.d. 1 deel
258. *La vie en Belgique (par un rescapé), extrait du Times de 10-11 décembre*, s.l.
[1918]. 1 deel
259. GILSOUL Ch., *Essai sur le pacifisme*, Brussel.
z.d. 1 deel
260. SCHINDLER H., *Hindenburg Erzählungen*, Dresden.
z.d. 1 deel
- M. GELOOF EN KATHOLIEKE KERK**
261. Documentatie inzake kardinaal Mercier (foto's, vlugschriften, brochures, toespraken, herderlijke brieven, protestbrieven gericht aan Gouverneur-generaal Von Bissing en aan de Duitse bisschoppen).
1914-1918. 329 stukken

262. Gebeden, godsdienstige liederen en teksten.
1914-1918. 36 stukken
263. Documentatie inzake de paus en het Vaticaan (brochures, foto's en toespraken).
1914-1918. 35 stukken
264. Documentatie inzake het katholicisme (brochures en toespraken).
1914-1918. 113 stukken
265. BAUDRILLART A. (Mgr.), *La guerre allemande et le catholicisme*, Parijs.
[1915]. 1 deel
266. *La guerre allemande et le catholicisme. Réponse allemande aux attaques françaises*, Amsterdam.
1915. 1 deel
267. BOURET P., *Le sens de la mort*, Parijs.
1915. 1 deel
268. DE TERAMOND G., *L'héroïsme en soutane pendant la guerre 1914-1915. Les prêtres soldats*, Parijs.
1915. 1 deel
269. *La route royale de la Croix. Entretiens sur la passion de Notre-Seigneur Jésus-Christ*, Brussel.
[1915]. 1 deel
270. RUIBAL A.A., *La guerre, la culture et la religion*, Brussel.
1915. 1 deel
271. *Auf Gottes Spüres*, Paderborn.
1916. 1 deel
272. PFEILSCHIFTER G., *La culture allemande, le catholicisme et la guerre. Réponse à l'ouvrage français 'La guerre allemande et le catholicisme'*, Amsterdam.
1916. 1 deel
273. PRUM E., *Le veuvage de la vérité. Une réponse aux catholiques allemands*, Amsterdam.
1916. 1 deel
274. SUAUA R.P., *Un héros: le P. Gilbert de Gironde*, Parijs.
z.d. 1 deel

V. ICONOGRAFISCH MATERIAAL

275. Duitse propaganda-affiche 'Copie authentique d'une affiche officielle: l'Angleterre et la Belgique (documents trouvés à l'état-major belge)', Brussel.
[1915?]. 1 stuk
276. Doodsprentjes van Philippe Baucq en Adelin Colon en herinneringsprentje voor de slachtoffers van 22-23 augustus 1914 in Anloy.
1915-1916. 3 stukken
277. Geïllustreerde Franse, Duitse en Nederlandse kalenders.
1915-1917. 7 stukken

278. Programma van de opvoering 'Der Messias' van Händel in Brussel op 12-13 april 1916 (in het Duits).
1916. 1 stuk
279. Almanakken.
1916-1919. 17 stukken
280. Reclameaffiche 'Bericht: verkoopt rechtstreeks aan den hoogsten prijs uw oud papier en karton aan Huis L. Dufey, Brussel'.
1917. 1 stuk
281. Gezelschapspel: 'Jeu de guerre ou d'assaut', Brussel.
z.d. 1 stuk
282. Karikaturen.
z.d. 66 stukken
283. Broodbon van het Provinciaal Steun- en Voedingscomité te Gent, noodgeld van de stad Düsseldorf en een blanco *Personal-Ausweis*.
z.d. 6 stukken
284. Kaartje ter waarschuwing voor Duitse spionnen verkleed als geestelijken en kaartje 'Honneur à nos braves/Hulde aan onze braven'.
z.d. 5 stukken
285. Briefkaarten met Duitse verordeningen uitgevaardigd in België en Frankrijk (uitgegeven door het *Musée de guerre* in Parijs).
z.d. 20 stukken
286. Versierde zakdoek 'Souvenir des alliés' met de vlaggen van de geallieerde landen en met de portretten van Nicolaas II, Georges V, Victor-Emmanuel II, Albert I en Pierre I.
z.d. 1 stuk
287. Brochures, pamfletten, rapporten en strooibrieven van hulporganisaties voor de oorlogsslachtoffers.
[1914-1920]. 96 stukken
288. Voedselbonnen, kwitanties, borderellen enz. inzake bevoorrading en hulpverlening.
[1914-1918]. 100 stukken

VI. ANDERE ONDERWERPEN

289. *L'interprète des habitants et des soldats (FR-ALL-ANG)*, Brussel.
1914. 1 deel
290. ELSKAMP M., *Les commentaires et l'idéographie du jeu de lotto dans les Flandres*, Antwerpen.
1914. 1 deel
291. *Avez-vous gagné le gros lot? Liste des obligations sorties aux tirages des emprunts de villes belges depuis le 1 août 1914*, Verviers.
1914. 1 deel

292. DR. D., *Vlämischer Sprachfuhrer. Inleitung für Deutsch vornehmlicht für Soldaten*, Dusseldorf.
z.d.

1 deel

Nummer toegang: I 539

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Charles Lefébure
1914-1919

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 539

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Charles Lefébure*, xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Charles Lefébure*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN CHARLES LEFÉBURE

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Charles Lefébure (510 – III.1594)
Nummer toegang: I 539
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Charles Lefébure / Collection de documentation de guerre de Charles Lefébure.
Datering: 1914-1919
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 24 nrs (0,10 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Charles Lefébure.

2. GESCHIEDENIS

Charles Lefébure (1862-1943) was de privé-secretaris van de bekende industrieel Ernest Solvay. Hij begon zijn loopbaan bij het Penningenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek. Na een dispuut met zijn diensthoofd Camille Picqué verliet hij de bibliotheek en vatte ingenieurstudies aan. De liefde voor de numismatiek zou hem echter niet meer loslaten. Na geslaagde studies ging hij aan de slag bij de Société Solvay en klom spoedig op tot de rechterhand van Ernest Solvay. Net zoals Solvay was hij trouwens een verwoed bergbeklimmer. Via Solvay raakte hij in 1905 in contact met prins Albert I en werd zijn trouwste klimpartner. Samen maakten ze verscheidene reizen naar de Alpen en de Dolomieten. De meeste foto's van koning Albert I als alpinist zijn trouwens gemaakt door Lefébure die een begenadigd fotograaf was (zie b.v. de illustraties in het boek van Mallieux). Lefébure was tevens voorzitter van de Belgische Alpinistenclub (gesticht in 1890).

Ter informatie vermelden we dat Clément Lefébure (1861-1928), de broer van Charles, commandant van het eerste regiment grenadiers aan het IJzerfront was. In maart 1915 werd Clément aangesteld tot militair attaché in Zwitserland, waar hij vooral belast was met de organisatie van de opvang van de Belgische geïnterneerden.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Tijdens de bezetting legde Lefébure zich toe op zijn oude liefde: het verzamelen van de vele gelegenheidsmedailles en -insignes. Daarnaast verzamelde hij ook wat papieren oorlogssouvenirs. In 1923 publiceerde hij het momumentale overzicht van zijn medaillecollectie: *Exposé succinct et chronologique de la frappe patriotique, de nécessité, de bienfaisance et commémorative en Belgique occupée*. Datzelfde jaar schonk hij zijn hele medaillecollectie aan de Koninklijke Bibliotheek. De Commissie voor de Oorlogsarchieven kreeg de dubbele exemplaren en de ‘papieren souvenirs’.

2. VERWERVING

We konden niet achterhalen wanneer Lefébure zijn verzameling precies overdroeg aan de Commissie voor de Oorlogsarchieven. De collectie ‘dubbele’ medailles en pins van sportclubs, scholen, verenigingen, liefdadigheidsorganisaties, bedrijven, herdenkingsmedailles, toeristische souvenirs en kettinghangers (scapuliers) werd op 28 oktober 1926 overgedragen door de Koninklijke Bibliotheek (E 1597).

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

De verzameling Lefébure bevat tal van fraai geïllustreerde programma’s van liefdadigheidsconcerten, -tentoonstellingen en -feesten (vooral in Brussel) uit de oorlogsperiode. De dubbels uit de medaillecollectie worden, wegens de bijzondere bewaaromstandigheden die dit materiaal vereisen, apart bewaard. In totaal bewaart het Rijksarchief 704 medailles, kettinghangers en pins van Lefébure. Het diensthoofd van de Afdeling Hedendaagse archieven beschikt over een gedetailleerde plaatsingslijst.

B. ORDENING

Gezien het beperkte aantal nummers volstond een chronologische indeling.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief. Wie de medailles wil bekijken, wendt zich bij voorkeur tot het Penningenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek waar men beschikt over de complete verzameling.

V. VERWANT MATERIAAL

A. ORIGINELLEN EN KOPIEËN

De volledige medaillecollectie van Lefebure berust in het Penningenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek.

B. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Een collectie ‘kijkdoosprenten’ van Charles Lefebure berust in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. Iconografisch materiaal over de Eerste Wereldoorlog treft men onder andere ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Lucien Crick.
- Henry De Jongh.
- Fernand Dubois.
- Corneille Gram.
- Léon Mallinger.
- Jan Paquay.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.

Over Clément Lefébure treft men vele documenten aan in het archief van het Belgisch Gezantschap in Bern (Algemeen Rijksarchief en Koninklijk Legermuseum), van de Belgische Middendienst voor de Krijgsgevangenen en van Paul de Groote (Algemeen Rijksarchief).

C. PUBLICATIES

Albert I 1875-1934. Tentoonstellingscatalogus door Ghis Desmeth, Brussel, 1984. (bestaat ook in het Frans)

LEFEBURE C., *Exposé succinct et chronologique de la frappe patriotique, de nécessité, de bienfaisance et commémorative en Belgique occupée*, 2 delen, Brussel, 1923.

LEFEBURE C., Le roi Albert et l’alpinisme, in: *Le Flambeau*, 1934, p. 329-334.

LEFEBURE C., *Mes étapes d’alpinisme*, Parijs, 1904.

MALLIEUX R., *Le roi alpiniste*, Brussel, 1956. (geschreven op basis van het archief-Lefebure dat nu spoorloos is)

THIELEMANS M-R., *Albert Ier. Carnets et correspondance de guerre 1914-1918*, Louvain-la-Neuve, 1991.

TOURNEUR V., In memoriam Charels Lefebure, in: *Revue belge de numismatique*, 1940-1946, p. 167-168.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd gerealiseerd door Hans Vanden Bosch in december 2008.

INVENTARIS

1.	Oorlogsliederen en -gedichten.
1914-1915.
Toelichting: in het Engels en het Frans.	10 stukken
2.	Kalenders verkocht ten voordele van liefdadigheidswerken.
1914-1918.	5 stukken
3.	Duitse verordeningen en bekendmakingen betreffende de tewerkstelling in
Duitsland en de opeising van suiker, koper, brons en wol.
1914-1918.	6 stukken
4.	Prentbriefkaart 'Woorden van een koning en koninklijke woorden' met citaten
van Koning Albert I, Maeterlinck, De Coster, Vandervelde, Segers en de
Broqueville uitgegeven door La Fraternelle belge in Tilburg.
[1914-1918].	1 stuk
5.	Prentbriefkaart met voorstelling van de vrede verkocht ten voordele van het
<i>Œuvre artistique des actualités autorisées</i> te Brussel (met bijhorende enveloppe).
1915.	2 stukken
6.	Toegangskaarten van liefdadigheidsfeesten en kolenkaarten.
1915-1918.	8 stukken
7-12.	Programma's van culturele manifestaties.
1915-1918.	77 stukken
7.	Concerten in het ziekenhuis van het Koninklijk Paleis te Brussel, 1915-1918	
8.	Concerten en filmvoorstellingen ten voordele van het Zweedse ziekenhuis in
Frankrijk, 1916-1917.	6 stukken
9.	Concerten in Brussel, 1915-1918.	8 stukken
10.	Tentoonstellingen in Brussel, 1915-1918.	4 stukken
11.	Belgische liefdadigheidsconcerten en patriottische feesten in Londen, 1915-1917.	
12.	Belgische liefdadigheidstentoonstellingen, concerten, betogingen en
filmvoorstellingen in Amsterdam, 1916-1918.	5 stukken
13.	Knutselwerkjes van F.D.: een Belgische vlag en een portret van een
bloemenmeisje.
1916.	2 stukken
14.	Amerikaanse en Canadese propagandapamfletten.
1916-1918	7 stukken
15.	' <i>Souvenir de la guerre. Hommage à nos alliés</i> ', propaganda-affiche met
afbeelding van Koning Albert I en de Amerikaanse, Franse, Britse en Italiaanse
vlag uitgegeven door drukkerij Claessens te Brussel.
[1918].	1 stuk

16. Toespraak van vice-voorzitter Victor Destrycker bij het afscheid van Gustave Day, voorzitter van *Le Shilling de la Chausette du Soldat* gehouden op de plenaire zitting van het comité op 2 juli 1917 te Brussel.
1917. 1 stuk
17. Aanplakbrief met verordening betreffende late aardappelen uitgevaardigd door de *Verwaltungschef für Wallonien*.
19 augustus 1918. 1 stuk
Toelichting: in het Frans en het Duits.
18. '*Résultats du concours de charité organisé au bénéfice de la crèche Jourdan et de l'Œuvre du Sou à Saint-Gilles*'.
1918. 1 deel
19. Ingekomen drukwerk ter promotie van diverse liefdadigheidsfeesten, reclame voor boeken over de oorlog en strooibrieven.
1918. 27 stukken
20. Lidkaart van Alfred Horwitz van het *Deutscher Verband* in Brussel.
1918. 1 stuk
21. Ingekomen briefkaarten van Ernest Solvay, bestelformulier voor het boek van Louis Bertrand over Ernest Solvay en een bedankbrief van Ernest Solvay.
1918. 4 stukken
22. Catalogus van de tentoonstelling '*Sonienbosch / La forêt des Soignes. Schilderijen van René Stevens van 9 tot 18 januari 1918 in de Galerie Royale in Brussel*'.
1918. 1 deel
23. Officieel programma van de triomfantelijke intrede van de koning en de koningin te Brussel op 22 november 1918.
1918. 1 stuk
24. Foto van de bronzen gedenkplaat opgericht ter ere van de Molenbeekse burgemeester Louis Mettewie ('*Souvenir du 6 avril 1919*').
1919. 1 stuk

Nummer toegang: I 540

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Léon Mallinger
1911-1918

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 540

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Léon Mallinger*, xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Léon Mallinger*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE OORLOGSDOCUMENTATIE VERZAMELT DOOR LEON MALLINGER

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Léon Mallinger (510 – III.1596)
Nummer toegang: I 540
Naam: Verzameling oorlogsdocumentatie van Léon Mallinger / Collection
de documentation de guerre de Léon Mallinger
Datering: 1911-1918
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 9 nrs (0,10 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Léon Mallinger.

2. GESCHIEDENIS

Léon Mallinger werd geboren te Saeul [in Luxemburg] op 17 januari 1873. Tijdens de oorlog was hij leraar aan het Koninklijk Atheneum te Leuven. Mallinger publiceerde verscheidene schoolboeken. Na de oorlog werd hij prefect van het Koninklijk Atheneum in Hoei. Op aanbevelen van Jules Destrée was hij tevens verantwoordelijk voor de Afdeling Onderwijs, Bibliotheken en Musea van het voorlopig bestuur van Eupen-Malmédy-Sankt-Vith. Hij werkte er onder de leiding van Hoog Koninklijk Commissaris Herman Baltia. In 1925 verliet hij Malmédy. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij door de bezetter opgesloten wegens spionage. Hiervoor zou hij na de bevrijding verschillende decoraties ontvangen. Mallinger overleed te Elsenne in 1963.

B. ARCHIEF

De Commissie voor de Oorlogsarchieven verwierf de verzameling Mallinger op 18 december 1924 (E 1327). Op 31 juli 1921 (E 682) schonk Mallinger reeds het eerste exemplaar van het sluikblad 'Le Vengeur'. Mallinger schonk daarnaast regelmatig boeken en brochures i.v.m. Eupen-Malmédy aan de oorlogsbibliotheek (E 682, E 725, E 799, E 781, E 799, E 1130 en E 1467).

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Te vermelden zijn de opstellen van de leerlingen van het Leuvense Atheneum en de oorlogsgedichten en liederen.

B. ORDENING

Gezien het beperkte aantal nummers volstond een chronologische ordening.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

In de zogenaamde ‘Verzameling aanwinsten van het vierde afdeling’ van het Algemeen Rijksarchief vinden we de verslagen van Hoog Koninklijk Commissaris en de onuitgegeven mémoires van Herman Baltia.

In het bestand van het Gouvernements Eupen-Malmedy, bewaard in het Rijksarchief te Eupen, zit een deel van het archief van de Hoog Koninklijk Commissariaat verscholen.

B. PUBLICATIES

WILLEMS H., Un grand ami de Jules Destrée: Léon Mallinger, in: *La Vie Wallone*, deel 59, 1985, p. 69-95.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De verzameling Mallinger werd beschreven door Hans Vanden Bosch in januari 2009.

INVENTARIS

1.	Afschriften van krantenknipsels.
1911-1917.	101 stukken
2.	Propaganda-affiche ' <i>Was Frankreich von Deutschland geraubt hat, und was es noch rauben will!</i> ' (met kaarten van 1547, 1786 en 1812), drukkerij Dietrich Riemer, Berlijn, 1: 10.000.000.
[1914-1918].	1 stuk
3.	Vlugschriften en afschriften van gedichten en liederen.
[1914-1918].	15 stukken
4.	Karikatuur ' <i>Le rêve et... la réalité ou l'Yser aller retour</i> '.
[1914-1918].	1 stuk
5.	Prentbriefkaarten van de verwoestingen aan de Boulevard Audent in Charleroi.
[1914-1918].	2 stukken
6.	Vlugschriften inzake de Vlaamse Beweging.
1915.	4 stukken
7.	Opstellen van de leerlingen van de rethorica van het Leuvens Atheneum: ' <i>Il est beau de mourir pour sa patrie</i> ' (met quoterings).
1915.	8 stukken
8.	Opstellen van de leerlingen van de rethorica van het Leuvens Atheneum: ' <i>Le droit du plus fort est toujours le meilleur</i> ' (met quoterings).
1915.	10 stukken
9.	<i>Le Vengeur. Journal patriotique belge</i> , nr.1.
z.d.	3 stukken

Nummer toegang: I 541

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Henri Obreen
1914-1920

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 541

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Henri Obreen*,
xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Obreen*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN HENRI OBREEN

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Henri Obreen (510 – III.1599)
Nummer toegang: I 541
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Henri Obreen / Collection de documentation de guerre d'Henri Obreen
Datering: 1914-1920
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 63 nrs (1,50 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Henri Obreen.

2. GESCHIEDENIS

Henri Obreen (1878-1937) was een historicus van Nederlandse afkomst die in België woonde. Hij promoveerde in 1905 onder leiding van Henri Pirenne tot doctor in de geschiedenis aan de Gentse universiteit met een proefschrift over Floris V, graaf van Holland en Zeeland. Obreen publiceerde tal van wetenschappelijke werken, vaak over de geschiedenis van het graafschap Zeeland. In 1931 gaf hij samen met zijn leermeester Pirenne en Henri Nowé de bekende *Bibliographie de l'histoire de Belgique* uit, een naslagwerk dat tot op de dag van vandaag nuttige diensten bewijst. Obreen was ook een vermaard genealoog. Tijdens de oorlog was hij de Belgische correspondent van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* en secretaris van de *Nederlandse Kamer van Koophandel* te Brussel.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Vanuit zijn journalistieke functie volgde Obreen de gebeurtenissen in België op de voet via de pers. Hij legde dan ook een uitgebreide verzameling documentatie aan.

2. VERWERVING

Op 11 maart 1921 schonk Obreen een fraai album met foto's van de verwoestingen in Leuven (E 117). Dit album berust momenteel in de fotocollectie van de Commissie voor de

Oorlogsarchieven. In datzelfde jaar schonk Obreen nog tal van boeken, brochures en kranten aan de oorlogsbibliotheek (E 138, E 151, E 152, E 129 en E 124). Op 3 juli 1922 (E 643) verwierf de Commissie voor de Oorlogsarchieven de verzameling Obreen.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Naast enkele sporadische archiefstukken, zijn vooral de knipsels uit de Belgische, Nederlandse en Duitse kranten interessant. Zowat elk belangrijk aspect van de Eerste Wereldoorlog in België is op deze manier gedocumenteerd (militair verloop, publieke opinie, politiek, kunst, bevoorrading, bezetting, gruweldaden, annexatieplannen, Vlaamse Beweging, deportaties, vluchtelingen, kerk, koning Albert I, enz). Vermeldenswaard zijn ook de foto's van de oorlogstonen die Obreen uitknipte. Belangrijk is ook dat Obreen, als door de wol geverfde historicus, steeds de bron en datum vermeldde. Tenslotte wijzen we op de zeldzame pamfletten die verspreid werden door de Duitse soldatenraad in november 1918.

B. ORDERING

De originele ordening en benamingen werden zoveel mogelijk behouden. De onderverdeling in archieven, gedrukte stukken, persartikels en iconografisch materiaal leek ons het meest gepast.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Jan Paquay.
- Leo Van Puyvelde.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De verouderde plaatsingslijst van de verzameling Obreen werd door Hans Vanden Bosch herwerkt in september 2008.

INVENTARIS

I. ARCHIEVEN

1. Passierscheinen van Henri Obreen.
1914-1918. 1 omslag
2. Briefwisseling, documentatie, protestbrieven, uitnodigingen, krantenknipsels en concepten van artikels van Obreen.
1914-1918. 1 pak
3. Uitnodiging voor de garden party van markies de Villalobar ten voordele van de Belgische en Franse oorlogswezen in Hertoginnedal op 8 september 1917 en tekst van de toespraak van de markies.
1917. 2 stukken
4. Briefwisseling en documentatie in verband met de opeisingen.
1917-1918. 1 omslag
5. Omzendbrief tot storting voor de oprichting van een standbeeld ter ere van Edith Cavell.
1919. 1 stuk

II. GEDRUKTE STUKKEN

6. MILITÄR-DIREKTION DER EISENBAHNEN BRUSSEL, *Verkehrs- und Tarifschriften für die Beförderung von Personen, Gepäck, Expressgut, Tieren und Gütern auf den im Militärbetriebe befindlichen Eisenbahnen des Westlichen Kriegsschauplatzes*, Brussel.
1915. 1 deel
7. MILITÄR-GENERALDIREKTION DER EISENBAHNEN BRUSSEL, *Entfernungszeiger für die Beförderung von Gütern und Tieren auf dem den im Militärbetriebe befindlichen Eisenbahnen des Westlichen Kriegsschauplatzes*, heft 1, Brussel.
1915. 1 deel
8. *Die Woche* nr. 1, 18 en 26 van 1915, nr. 7, 10 en 39 van 1917 en nr. 6 van 1918.
1915-1918. 8 delen
9. AVENARIUS FERNAND, *L'image au service de la vérité. Quelques remarques pour ceux qui veulent voir clair*. Propagandablad uitgegeven door de *Gazette des Ardennes*, Charleville.
[1915]. 1 stuk
10. *Aktenstücke zum Kriegsausbruch herausgegeben vom Auswärtigen Amt*, Berlijn.
[1915]. 1 deel

11. *Neerlandia, orgaan van het Algemeen Nederlands Verbond*, nr.10.
Oktober 1916. 1 deel
12. Mini-brochure '*Après la victoire de Tabora. Le général Tombeur reçu à Sainte-Adresse par le gouvernement belge. Discours du Ministre Renkin et réponse du général Tombeur*, s.l.
1917. 1 stuk
13. Verslag van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal inzake de kosten voor de vluchtelingenopvang.
[1917]. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
14. *La Patrie belge*, nr. 29 van 17 juni 1919.
1919. 1 deel
15. Wetsontwerp van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake de toetreding tot de Volkenbond.
1920. 1 deel

III. PERSARTIKELS

16. Reisverslagen uit België.
1915-1917. 1 pak
17. De eerste oorlogsdagen.
4-20 augustus 1914. 1 omslag
18. Publieke opinie en politiek in Duitsland.
1915-1917. 1 pak
19. Publieke opinie in België.
1915-1918. 1 pak
20. Militair verloop in België.
1915-1919. 1 pak
21. Belgische politiek (Duitse schending van de neutraliteit en uitgave van officiële witboeken).
1916-1918. 1 pak
22. Uitgave van diplomatieke nota's en officiële toespraken.
1914-1918. 1 pak
23. Vooroorlogse geschiedenis van België.
1915-1918. 1 omslag
24. Boekbesprekingen, reclamefolders en prospectussen van uitgeverijen.
1914-1918. 1 omslag
25. Oorlog in Belgisch Kongo.
1916-1918. 1 omslag
26. Kunst en cultuur in België (ook wederopbouw).
1915-1918. 1 pak

27.	Financiële en economische toestand van België.
1913-1920.	1 pak
28.	Bevoorrading van België en rol van de Commission for Relief.
1915-1918	1 omslag
29.	Relaties van België met Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Griekenland,
Servië en Italië (met veel aandacht voor het vluchtelingenvraagstuk).
1915-1917.	1 pak
30.	Duits bestuur en administratie in België.
1915-1918.	1 pak
31.	Belgisch Rode Kruis en Duitse soldatenkerkhoven.
1915-1916.	1 omslag
32.	Vrijsschutters en Duitse gruweldaden.
1915-1918.	1 omslag
33-35.	Belgische plannen voor na de oorlog (politiek van de Belgische regering in Le
Havre inzake annexatie, neutraliteit en vredesonderhandelingen).
1915-1918.	3 pakken
33.	1915-1916.	
34.	1917.	
35.	1918.	
36.	Belgische binnenscheepvaart (met Duitse verordeningen). 1914-1916.	1 omslag
37-39.	Vlaamse Beweging, activisme, Flamenpolitik, bestuurlijke scheiding en de
Vlaamse Hogeschool.
1915-1918.	3 pakken
37.	1915 – mei 1916.	
38.	Juni 1916 – 1917.	
39.	1918.	
40.	Deportaties (met officiële protestbrieven).
1916-1917	1 pak
41.	Belgische vluchtelingen in Groot-Brittannië en Frankrijk.
1915-1916	1 omslag
42.	Onderwijs in België.
1915-1916	1 omslag
43.	Belgisch-Nederlandse relaties (vluchtelingen, geïnterneerden, hulpverlening,
zand- en grindkwestie en annexatieplannen).
1915-1919	1 pak
44.	Katholieke kerk (vooral Kardinaal Mercier en bisschoppen).
1915-1916	1 omslag
45.	Het socialisme.
1915-1918	1 pak
46.	Rechterlijke macht (spionageprocessen, conflict met de activisten, administratieve
rechtbanken en staking).
1915-1918	1 pak

47.	Duitse sociale maatregelen in België.
1916-1918	1 omslag
48.	Belgische pers en censuur.
1915-1918	1 omslag
49.	Polemiek over <i>De Toekomst</i> , een Nederlands blad dat door de Duitsers gefinancierd werd.
1915-1917	1 omslag
50.	Koning Albert I en Koningin Elisabeth.
1915-1918	1 omslag
51.	Kinderwelzijn (ook vluchtelingen).
1915-1916	1 omslag
52.	Duitse bezetting en bekendmakingen en verordeningen te Gent.
1914-1917	1 pak
53.	Diverse onderwerpen (ongeordend).
1915-1918.	1 pak
54.	Foto's uit Antwerpen, Sint-Agatha-Berchem, Boortmeerbeek, Brugge, Brussel, Diest, Dinant (originele foto's), Diksmuide, Duffel, Etterbeek, Elewijt, Eppegem, Gent, Geraardsbergen, Halle, Houtem, Houthulst, Luik, Lier, Lixhe, Leuven, Mechelen, Middelkerke, Bergen, Kemmelberg, Namèche, Namen, Nieuwpoort, Nijvel, Ramskapelle, Roeselare, Oostende, Passendale, Vilvoorde, Westende, Wervik, Wolvertem, Woumen, Ieper, Zeebrugge, Zemst, Schaarbeek, Spa, Ter Brielien, Tielt, Tongeren, Waterloo, Onze-Lieve-Vrouw-Waver, Wenduine, Geluwveld en Staden (prentbriefkaarten) geknipt uit tijdschriften en kranten.
1914-1918.	1 pak

IV. ICONOGRAFISCH MATERIAAL

55.	Portretten van koning Albert I.
1914.	2 stukken
56.	Duitse verordeningen inzake het tramverkeer in Brussel.
1914-1918.	1 omslag
57.	Foto's van Duitse generaals uit tijdschriften en kranten.
[1914-1918].	1 omslag
58.	Bekendmaking van Gerstein, voorzitter van de Provinciale Oogstcommissie van Brabant inzake de graanoogst, Brussel.
10 september 1915.	1 stuk
59.	Propagandakaart van Europa met de door de geallieerden en centralen beoogde gebiedsuitbreiding, drukkerij A. Sala, Berlijn.
1915.	1 stuk
60.	Pamfletten verspreid door de Duitse Soldatenraad in Brussel.
November 1918.	3 stukken
61.	Affiche ' <i>Belges! Regardez cette carte et réfléchissez!</i> ', met kaart van de gebieden die het <i>Comité de politique nationale</i> wilde annexeren na de oorlog, drukkerij	

- Goossens, Brussel.
[1918-1919]. 1 stuk
62. Prentbriefkaart met kaart van de Duitse inval in België uitgegeven door de
‘*Vereniging tot verbreding van kennis over Nederland in den vreemde*’ ter
weerlegging van het gerucht dat de Duitse troepen vrije doorgang door Nederland
hebben gekregen in augustus 1914.
z.d. 1 stuk
63. Prent van het Belgisch leger op manoeuvre, drukkerij E. Sambrée, Brussel.
z.d. 1 stuk

Nummer toegang: I 542

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Jan Paquay
1914-1924

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 542

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Jan Paquay*,
xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Jan Paquay*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN JAN PAQUAY

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA Paquay (510 – III.1600)
Nummer toegang: I 542
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Jan Paquay / Collection de documentation de guerre de Jan Paquay
Datering: 1914-1924
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 14 nrs (0,10 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Jan Paquay.

2. GESCHIEDENIS

Jan Paquay (1878-1936) werd tot priester gewijd in Luik in 1901. In 1920 behaalde hij het doctoraat in de geschiedenis aan de KU Leuven. Paquay was achtereenvolgens leraar aan het Kleinseminarie in Sint-Truiden (vanaf 1899), onderpastoor te Tongeren en Elen (vanaf 1906), pastoor van de mijn gemeente Heusden (van 1915 tot 1923) en deken van Bilzen (van 1 september 1923 tot 1936).

Deze zeer ijverige historicus en archivaris publiceerde meer dan 250 boeken en artikels, vooral over de geschiedenis van zijn geliefde Limburg. Hij stichtte tal van katholieke verenigingen en was een vurig flamingant. Paquay was lid van de Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal, Letterkunde en Geschiedenis, van het Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Limburg, van de *Société d'Art et d'Histoire* te Luik en van de Provinciale Commissie voor de Studiebeurzen.

Tijdens de bezetting was hij voorzitter van het lokaal hulpcomité in Heusden. Toen er na de oorlog in Limburg een Provinciale Commissie voor de Oorlogsarchieven werd opgericht, was Paquay dan ook de geknipte persoon om er deel van uit te maken.

Tenslotte dienen we nog op te merken dat Jan Paquay niet verward mag worden met zijn oom Valentinus Paquay, bijgenaamd het Heilig Paterke van Hasselt, die in 2003 zalig verklaard werd.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Als gedegen historicus beseft Paquay het belang van de bewaring van bronnenmateriaal. Daarom begon hij reeds tijdens de oorlog allerhande materiaal te verzamelen met de bedoeling dit later in boekvorm te gieten.

2. VERWERVING

De Commissie voor de Oorlogsarchieven verkreeg de verzameling Paquay op 3 september 1924 (E 1273). De overdracht omvatte nog twee boeken van de hand van Paquay. Zij werden in de oorlogsbibliotheek opgenomen (zie publicaties).

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

De verzameling Paquay bevat enkele publicaties van Paquay over de Eerste Wereldoorlog, aanplakbrieven met Belgische en Duitse bekendmakingen, patriottische liederen en vooral krantenknipsels inzake de Duitse inval en de bezetting van Limburg.

B. ORDENING

Gezien de beperkte omvang van de verzameling volstond een eenvoudige opdeling in archief, publicaties en documentatie.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Leo Van Puyvelde.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

Iconografisch materiaal over de Eerste Wereldoorlog treft men onder andere ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- Lucien Crick.
- Henry De Jongh.
- Fernand Dubois.
- Corneille Gram.
- Charles Lefebure.
- Léon Mallinger.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.

B. PUBLICATIES

CLAES A., *Heusden tijdens Wereldoorlog I. Uit het Liber Memorialis van E.H. Pastoor Jan Paquay*.

MERTENS K., *De Duitse inval in Limburg – augustus-oktober 1914*, Balen, 2007.
(herdruk met uitvoerige bibliografie)

PAQUAY J., *De Duitse inval in Limburg augustus- oktober 1914*, Hasselt, 1920.

PAQUAY J., *Tongeren in de eerste dagen van de oorlog*, Tongeren, 1920.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd opgemaakt door Hans Vanden Bosch in september 2008.

INVENTARIS

I. ARCHIEF

1. Brief van kannunik Paquay aan de Commissie voor de Oorlogsarchieven inzake de neerlegging van zijn documentatie.
17 juli 1924. 2 stukken

II. PUBLICATIES

2. Brochure '*Tongeren op 18 augustus 1914*' (vermoedelijk geschreven door Paquay).
z.d. 1 deel
3. '*De geschiedenis tegenover de Duitse laster*', artikelenreeks van Paquay in De Postrijder (over de inval en bezetting van de Limburgse grensstreek).
1919. 18 stukken

III. DOCUMENTATIE

4. Aanplakbrieven met mededelingen en bekendmakingen aan de bevolking door het provinciebestuur van Limburg, de stad Tongeren, door de gouverneur (baron de Pitteurs Hiegers), de arrondissementscommissaris (A. Caïmo) en de Tongerse Burgemeester (Fernand Delvigne).
Augustus 1914. 8 stukken
5. Aanplakbrieven met bekendmakingen en verordeningen van de Duitse Etappenkommandatur te Tongeren, de Gouverneur-Generaal, de Militärgouverneur, de Kreischef van Tongeren e.a.
Augustus 1914 - juli 1915. 33 stukken
6. Afschriften van aanplakbrieven, proclamaties en open brief van de Gouverneur-Generaal.
1914-1916. 5 stukken
7. Overlijdensprentjes van de gesneuvelde soldaten Auguste Claes (Soltau, 9/6/1915), Augustinus Maris (Luik, 8/8/1914), Hendrik Jozef Stevens (Frankrijk 5/10/1918) en François-Lambert-Jozef Mesotten (Ougrée, 11/8/1914).
1914-1918. 5 stukken
8. Patriottische liederen.
1914-1918. 8 stukken
9. Krantenknipsels en aantekeningen over krijgsgevangenen en gedeporteerden uit Limburg.
[1914-1918]. 15 stukken

10. Krantenknipsels en aantekeningen in de Duitse inval (voornamelijk in Limburg) met brochure '*De Hunnen in het Hageland*' door E.H. A. Cuppens (pastoor te Loxbergen), Maaseik, z.d.
[1914-1919]. 133 stukken
11. Krantenknipsels in verband met 'gesneuvelde martelaren' (militairen en burgers uit Limburg).
[1914-1919]. 15 stukken
12. Krantenknipsels in verband met Limburgse helden (vooral soldaten).
[1914-1919]. 144 stukken
13. Krantenknipsels en aantekeningen in verband met de grensversperring, de rekruteringsdiensten van het Belgisch leger, spionagediensten en gefusilleerde burgers.
[1914-1919]. 82 stukken
14. Affiche ter nagedachtenis van de voor het vaderland gesneuvelde soldaten uit Achel.
1919. 1 stuk

Nummer toegang: I 543

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Alphonse Romus
1914-1919

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 543

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Alphonse Romus*, xxxx

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Alphonse Romus*, xxxx

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN ALPHONSE ROMUS

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA (510 – III.2033)
Nummer toegang: I 543
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Alphonse Romus / Collection
de documentation de guerre d'Alphonse Romus
Datering: 1914-1919.
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand.
Omvang: 22 nrs (1,80 s.m.).

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Alphonse Romus.

2. GESCHIEDENIS

De Luikse boekhouder Alphonse Romus, geboren op 9 april 1876, die o.a. de boekhouding van het Luikse filiaal van de *Banque de l'Union de Crédit* controleerde en als expert voor het gerecht werkte, legde tijdens de Eerste Wereldoorlog een mooie verzameling documenten aan. Sinds 1905 woonde Romus in Parijs maar in juli 1914 was hij met vakantie in zijn geboortestad. Bij de Duitse inname van Luik zat hij dus vast in de stad, waar hij de eerste Duitse aanplakbrieven afrukte en bewaarde als souvenir. Deze affiches zouden nog tijdens de oorlog gepubliceerd worden in bekende weekbladen zoals *L'Illustration*, *Le Pays de France*, *Le Monde Illustré* enz. In november 1914 slaagde hij erin naar Nederland te vluchten om dan via Groot-Brittannië terug naar Parijs te keren.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Romus knipte dagelijks Belgische en Franse persartikels uit en plakte ze in 22 plakboeken die naar schatting in totaal zo'n 12.000 artikels omvatten. Verder verzamelde hij ook enkele affiches en foto's.

2. VERWERVING

De Commissie voor de Oorlogsarchieven kocht de verzameling van Alphonse Romus op 6 juni 1923 (E 1026) voor 2.300 fr.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

De affiches en foto's uit de verzameling Romus werden overgeheveld naar respectievelijk de affiche- en de fotocollectie van de Commissie voor de Oorlogsarchieven zodat enkel de plakboeken met krantenartikels bewaard bleven in de verzameling Romus. In de plakboeken - die helaas geen datum of bronvermelding bevatten - treffen we vooral artikels over het militaire verloop van de oorlog en het Belgisch koningshuis, maar ook kaarten, gedichten, karikaturen, foto's en sporadisch een prentbriefkaart. Hoewel de nadruk ligt op de Franse gebeurtenissen krijgen ook de gebeurtenissen in België de nodige aandacht. Op 28 juni 1919, de dag van de plechtige ondertekening van het Verdrag van Versailles, zette Romus zijn plak- en knipwerk stop.

B. ORDENING

Daar het handelt om één chronologische serie plakboeken konden we ingewikkelde ordeningen achterwege laten.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproductie van stukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief. We verzoeken de lezers de plakboeken met de nodige zorg te behandelen. Indien er krantenartikels loskomen, wordt men vriendelijk verzocht dit te signaleren aan het leeszaalpersoneel.

V. VERWANT MATERIAAL

Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Jan Paquay.
- Leo Van Puyvelde.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Deze inventaris werd eind 2008 gerealiseerd door Hans Vanden Bosch.

INVENTARIS

1-22.	Plakboeken met krantenartikels in verband met de oorlog. 1914-1919.	22 delen
1.	Juli 1914 - 14 november 1914.	
2.	15 november 1914 - 5 december 1914.	
3.	5 december 1914 - 23 december 1915.	
4.	25 december 1914 - 8 januari 1915.	
5.	8 januari 1915 - 23 januari 1915.	
6.	23 januari 1915 - 10 februari 1915.	
7.	10 februari 1915 - 9 maart 1915.	
8.	9 maart 1915 - 9 april 1915.	
9.	9 april 1915 - 9 mei 1915.	
10.	9 mei 1915 - 8 juni 1915.	
11.	9 juni 1915 - 24 juli 1915.	
12.	25 juli 1915 - 23 september 1915.	
13.	24 september 1915 - 5 december 1915.	
14.	6 december 1915 - 14 maart 1916.	
15.	14 maart 1916 - 14 juli 1916.	
16.	16 juli 1916 - 30 oktober 1916.	
17.	31 oktober 1916 - 12 februari 1917.	
18.	12 februari 1917 - 14 juni 1917.	
19.	18 juni 1917 - 11 november 1917.	
20.	11 november 1917 - 11 juli 1918.	
21.	15 juli 1918 - 15 januari 1919.	
22.	2 februari 1919 - 28 juni 1919.	

Nummer toegang: I 544

Inventaris van de
Verzameling oorlogsdocumentatie van Leo Van Puyvelde
1914-1920

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 544

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Verzameling oorlogsdocumentatie van Leo Van Puyvelde*, xxxx.

Verkort: ARA, *Oorlogsdocumentatie Leo Van Puyvelde*, xxxx.

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VERZAMELING OORLOGSDOCUMENTATIE VAN LEO VAN PUYVELDE

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA (510 – III.1605)
Nummer toegang: I 544
Naam: Verzameling oorlogsdokumentatie van Leo Van Puyvelde /
Collection de documentation de guerre de Leo Van Puyvelde
Datering: 1914-1920
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 29 nrs (0,50 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Leo Van Puyvelde.

2. GESCHIEDENIS

Leo Van Puyvelde (1882-1965) studeerde aan de Katholieke Universiteit van Leuven en liet zich vooral opmerken als studentenleider. Zo was hij secretaris van het studentengenootschap 'Met Tijd en Vlijt'. Hij stichtte samen met Frans Van Cauwelaert het Algemeen Katholiek Studentenverbond en werd er de eerste voorzitter van. Na zijn studies ging hij aan de slag als kunstcriticus en schreef hij verschillende gedichten, opstellen en een boek over Rodenbach. In 1912 werd hij benoemd tot professor in de kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Gent. Bij het begin van de oorlog vluchtte hij met zijn kroostrijk gezin naar Nederland waar hij medewerker werd van de Belgische propagandadienst 'Office belge Patrie et Liberté' in Den Haag. Daarnaast was hij ook medewerker van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. Zijn artikels gingen vooral over de Vlaamse Beweging en het activisme (de meeste artikels werden opgenomen in zijn boek 'Mijn land in oorlogsnood' uit 1920). Van Puyvelde hield zich strikt aan de godsvrede en raakte hierdoor verwikkeld in een polemiek met zijn vroegere kompaan Van Cauwelaert. Na de oorlog legde hij zich toe op zijn academische carrière en verdween uit de Vlaamse Beweging. Hij zou uitgroeien tot de specialist van de Vlaamse schilderkunst uit de late middeleeuwen.

In 1927 werd Van Puyvelde hoofdconservator van de *Koninklijke Musea voor Schone Kunsten* in Brussel en maakte hij de overstap naar de Luikse universiteit. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vluchtte hij naar Engeland. Na de oorlog was hij het hoofd van een speciale missie die door de *Dienst voor Economische Recuperatie* belast was met de opsporing van de vele kunstschaten die de nazi's uit ons land geroofd hadden.

B. ARCHIEF**1. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF**

Van Puyvelde verzamelde persknipsels uit Nederlandse en Belgische kranten over de oorlogsgebeurtenissen.

2. VERWERVING

De Commissie voor de Oorlogsarchieven verwierf deze verzameling krantenartikels en brochures op 17 oktober 1925 (E 1466).

III. INHOUD EN STRUCTUUR**A. INHOUD**

Van Puyvelde had vooral aandacht voor de Duitse oorlogsgruwelen, de verwoestingen van monumentale gebouwen, de publieke opinie in Nederland en de opvang van de Belgische vluchtelingen aldaar.

B. ORDENING

Gezien de beperkte omvang kon een opdeling in persartikels en gedrukte stukken volstaan. We hebben de originele ordening en benamingen zoveel mogelijk behouden. We wijzen de lezer er wel op dat er soms overlappingsen bestaan tussen twee onderwerpen.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

Alle stukken zijn vrij raadpleegbaar. Voor reproducties gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL**A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD**

Een deel van het archief Van Puyvelde wordt bewaard in het Koninklijk Legermuseum en een ander deel in het AMVC-Letterenhuis. Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Jan Paquay.
- Louis Varlez.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

B. PUBLICATIES

VAN PUYVELDE L., *Keerpunt der Vlaamse beweging*, Amsterdam, 1916.

VAN PUYVELDE L., Le mouvement flamand et la guerre, in: *Les cahiers belges nr. 17*, Parijs, 1918.

VAN PUYVELDE L., *Voor mijn land in oorlogsnood*, Gent, 1920.

VAN PUYVELDE L., *Les Flamands en Belgique*, Nancy, 1918.

DE SCHRYVER R., Van Puyvelde, in: *NEVB*, dl.2, Tielt, 1998, 2517-2519.

Miscellanea Leo Van Puyvelde, Brussel, 1949. (met uitvoerige bibliografie)

Manifestation en l'honneur de Leo Van Puyvelde, Brussel, 1949.

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, Brussel, 1970, p. 171-175.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De verouderde plaatsingslijst werd begin 2009 herwerkt door Hans Vanden Bosch.

INVENTARIS

I. PERSARTIKELS

- 1-22. Verzamelde krantenartikels inzake specifieke onderwerpen.
1914-1920. 11 delen, 4 omslagen en 8 pakken
1. Allerlei onderwerpen (met aantekeningen).
December 1914 - januari 1915 2 delen
Toelichting: dit zijn de eerste schriftjes aangelegd door Van Puyvelde. Toen deze vol waren, begon hij met een opsplitsing per onderwerp. Hier treft men dus alle onderwerpen.
2. De Duitse oorlogsgruwelen (vrijeschutterspolemie, rol van de geestelijkheid,
Leuven, Dinant, Tamines, Battice enz), 1914-1915. 2 delen
3. Verwoestingen (o.a. Visé, Luik, Dinant, Charleroi, Lier, Mechelen, Antwerpen,
Leuven, Aarschot, Ieper, Nieuwpoort en Diksmuide) met aantekeningen over
verwoeste monumentale gebouwen, 1914-1915. 1 deel
4. Het verloop van de oorlog, 1915. 1 deel
5. De uitgave van officiële rapporten over de oorlog (diplomatieke documenten),
1914-1915. 1 deel
6. Belgische vluchtelingen en bezetting, 1914-15. 1 deel
7. De economische toestand (bevoorrading, financiën, leningen, blokkade,
handelsverdrag), 1915-1916. 1 omslag
8. Het militair verloop, 1915-1917. 1 pak
9. De duikbotenoorlog (Lusitania, Fryatt, Hesperian en reactie van de VS),
1915. 1 omslag
10. De Duitse bezetting (vooral deportaties en reacties hierop, met aantekeningen en
documentatie), 1916-1918. 1 pak
11. De economische toestand van België (met aantekeningen), 1915-1918. 1 pak
12. (Internationale) vredesonderhandelingen en vredesbeweging, 1915-1919. 1 pak
13. Duitse en Belgische annexatieplannen, 1915-1919. 1 pak
14. Nederland tijdens de oorlog (publieke opinie en vluchtelingenopvang),
1915. 1 deel
15. Duitsland tijdens de oorlog (veel aandacht voor de verklaringen van Duitse
professoren- met aantekeningen), 1915. 1 deel
16. Italië tijdens de oorlog (met aantekeningen), 1915. 1 deel
17. De oorlog in de Balkan, 1915-1916. 1 omslag
18. De oorlog in Rusland, 1915. 1 omslag
19. De publieke opinie in Engeland, 1915. 1 omslag
20. Nederland en België, 1915-1918. 1 pak
21. Nederland tijdens de oorlog (politiek, publieke opinie, economie, internationale
positie, enz), 1915-1919. 1 pak
22. België en Nederland na de oorlog (met documentatie), 1919-1920. 1 pak

II. GEDRUKTE STUKKEN

23. Jaarverslag van de Studiekring tot uitbreiding van de Werkschool in het interneringsdepot in Harderwijk.
1915-1916. 1 stuk
24. *Cahiers documentaires. Recueil méthodique de documents sur la guerre européenne publiés avec le concours du Bureau Documentaire Belge*, Le Havre, nr. 9-10, 38-40, 45 en 47-48.
1915-1917. 1 omslag
25. *Het wonderjaar door Hendrik Conscience, Letterkundig blad gedrukt door het Belgisch Militair Gesticht voor Vakheropleiding te Port-Villez*.
1916. 1 stuk
26. Documentatie inzake de Nederlandse Afdeling van de *Union pour la Sauvegarde des intérêts belges*.
1916-1918. 1 omslag
27. Documentatie inzake de *Nationale instelling tot herwekking van het economisch leven in België/ Comptoir national pour la reprise de l'activité économique en Belgique*.
1918. 1 omslag
28. *Den Nye Britiske Offensiv / Het nieuwe Britse offensief*. Geïllustreerde brochure over de slag bij Mesen met foto's van de loopgraven, de mijnontploffing en de Duitse krijgsgevangenen.
1918. 1 stuk
29. Vlagschrift '*Het militarisme als ideaal: in de loopgraven gevangen genomen schooljongens*' (met foto's van piepjonge Duitse soldaten).
z.d. 1 stuk

Nummer toegang: I 545

Inventaris van het archief van
Louis Varlez betreffende de Eerste Wereldoorlog
1895-1919

door

Hans VANDEN BOSCH

Brussel
2013

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 545

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De inventarisnummers zijn openbaar en vrij toegankelijk.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Archief van Louis Varlez betreffende de Eerste Wereldoorlog*, xxxx.

Verkort: ARA, *Archief Louis Varlez*, xxxx.

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF VAN LOUIS VARLEZ

I. IDENTIFICATIE

Referentie: BE AGR/ARA, Louis Varlez, (510 – III.1606)
Nummer toegang: I 545
Naam: Archief van Louis Varlez / Archives de Louis Varlez
Datering: 1895-1919
Beschrijvingsniveau: Archiefbestand
Omvang: 68 nrs (2 s.m.)

II. CONTEXT

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Louis Varlez.

2. GESCHIEDENIS

De liberale, Gentse advocaat Louis Varlez (1868-1930) stamde uit een oude magistratenfamilie. Naast zijn werkzaamheden in zijn advocatenkantoor aan de Coupure, verwierf hij bekendheid met zijn sociologische publicaties over de Gentse arbeiders en hun levensomstandigheden. Varlez besloot zich in te spannen om het lot van de arbeiders te verbeteren en groeide uit tot de ‘vader’ van het Gentse stelsel van verzekering tegen werkloosheid. Varlez was voorzitter van het Gentse Werkloosheidsfonds en van de lokale Werkbeurs. In 1910 werd hij secretaris-generaal van de *Association internationale pour la lutte contre le chômage*. Drie jaar later werd hij benoemd tot docent aan de Gentse rechtenfaculteit waar hij arbeidswetgeving en politieke economie doceerde.

De oorlog veroorzaakte een grote crisis waardoor het aantal werklozen spectaculair steeg. Een nationale werkloosheidsverzekering drong zich op. Binnen de schoot van het Nationaal Hulp- en Voedingscomité werd een aparte afdeling opgericht die steun aan werkloze arbeiders uitkeerde (*‘Aide et protection des chômeurs involontaires’*). Varlez was lid van het *Provinciaal comité voor hulp aan behoeftige werklozen van Oost-Vlaanderen*. Net zoals zijn collega’s weigerde hij verder te doceren tijdens de bezetting. Hij protesteerde ook tegen de *Flamenpolitik* van de bezetter.

Na de oorlog was Varlez kortstondig juridisch adviseur van de Belgische delegatie in Versailles en adviseur bij het Ministerie van Arbeid, Nijverheid en Ravitaillering. Korte tijd later maakte hij de overstap naar de *International Labour Organisation* in Genève, een soort spin-off van de Volkenbond voor arbeidsproblemen en -reglementering. Varlez overleed in Genève op 23 oktober 1930. Voor meer bijzonderheden verwijzen we naar de vlot geschreven biografie van Jasmien Van Daele.

3. GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEF

Louis Varlez was lid van tal van officiële organisaties en hulpcomités om de ellendige levensomstandigheden van de Gentse arbeiders te verbeteren. Tijdens de Eerste Wereldoorlog nam de werkloosheid enorm toe. Varlez volgde de evolutie op de voet en pluisde dagelijks de pers uit om op de hoogte te blijven. Het zijn vooral deze documentatiedossiers die bewaard bleven.

4. VERWERVING

Na bemiddeling van voorzitter Henri Pirenne, belandden 64 dossiers van Louis Varlez op 30 november 1920 bij de Commissie voor de Oorlogsarchieven.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Tijdens de oorlog verzamelde Varlez documentatie over de sociaal-economische omstandigheden in Gent, Ledeberg, Sint-Amandsberg en Gentbrugge. Hij pluisde de kranten die hij kon bemachtigen zorgvuldig uit. Bruikbare artikels werden uitgeknipt, opgeplakt en thematisch geordend. De knipsels komen in de eerste plaats uit de Gentse dagbladen zoals *Het Volk*, *De Vooruit* en *Le Bien Public*, maar Varlez las ook Duitse kranten.

Het bestand bevat rijke documentatie over de hulpverlening aan werklozen tijdens de Eerste Wereldoorlog in Gent en omgeving. Expliciete vermelding verdienen de antwoorden op een enquête over de werkloosheid georganiseerd door Varlez onder de secretarissen van de syndicaten uit 1914 en 1919. Hierdoor krijgen we een prachtig beeld van het uitgebreide netwerk van syndicaten in het Gentse.

B. ORDENING

Daar het bestand voornamelijk documentatie bevat en in mindere mate archieven, kon een eenvoudige ordening op onderwerp volstaan. De volgende thema's komen aan bod: publicaties, algemene documentatie, stukken betreffende de hulpverlening aan werklozen (onderverdeeld in archieven, persknipsels en documentatie om te benadrukken dat hier ook archieven terug te vinden zijn) en stukken betreffende de hulpverlening door liefdadigheidscomités. Varlez schonk eveneens een volledige collectie van het *Gemeenteblad van Gent* uit de oorlogsjaren. Deze drukwerken werden indertijd opgenomen in de oorlogsbibliotheek.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

A. VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Het bestand is vrij raadpleegbaar. Voor de reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing bij het Rijksarchief.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Een deel van het archief van Varlez wordt bewaard in het AMSAB te Gent. Het archief van het Provinciaal Hulp- en Voedingscomité van Oost-Vlaanderen berust in het Rijksarchief te Beveren. Krantenknipsels uit de periode van de Eerste Wereldoorlog treft men ook aan in de volgende bestanden van het Algemeen Rijksarchief:

- A. Goebbels-Copette.
- Alphonse Romus.
- Belgisch Documentatiebureau.
- Bureau voor Politieke Documentatie.
- Commissie voor de Oorlogsarchieven.
- Corneille Gram.
- Henri Obreen.
- Jan Paquay.
- Leo Van Puyvelde.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Office belge 'Patrie et liberté'.
- Théodore Heyse.

B. PUBLICATIES

VARLEZ L., Le fonds de chômage de Gand pendant la grande guerre in: *Documents du Travail*, november-décember 1923, p. 281-295.

VARLEZ L., *Les œuvres de la ville de Gand contre le chômage. Fonds de chômage, bourse du travail, fonds des crises, Association internationale pour la lutte contre le chômage. Ephémérides. Principaux événements intéressant ces œuvres*, Ledeberg, 1913.

VAN DAELE J., *Van Gent tot Genève. Louis Varlez, een biografie*, Gent, 2002.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Daar de oude plaatsingslijst niet meer aan de normen voldeed, werd het bestand in 2008 door Hans Vanden Bosch herordend.

INVENTARIS

I. PUBLICATIES

1. VARLEZ L., *Het sociaal plan van Gent, eerste deel: industriële volksbeschrijving*, Gent, [1895]. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
2. VARLEZ L., *Le plan social de Gand, 1e partie: démographie industrielle*, Gent, 1895. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
3. VARLEZ L., *Le plan social de Gand, 3e partie: syndicats d'ouvriers et d'employés*, Gent. 1897. 1 deel
Toelichting: in 2 exemplaren.
4. VARLEZ L., *La politique communale contre le chômage spécialement à Gand*, Brussel. [1913]. 1 deel

II. ALGEMENE DOCUMENTATIE

- 5-17. Krantenknipsels inzake diverse onderwerpen uit Het Volk, De Vooruit en Le Bien Public. 1914-1919. 2 stukken, 4 omslagen en 7 pakken
5. Belgische vluchtelingen in Nederland, 1914-1915. 1 omslag
6. Duitse schendingen van de mensenrechten, van de oorlogswetten en -gebruiken (uit *La Flandre Libérale*, *La Dernière Heure* en *Le Bien Public*). 1914-15. 1 omslag
Toelichting: bevat ook het zesde rapport van de Commissie tot onderzoek van de schending van de mensenrechten.
7. De economische toestand van België, 1914-1917. 1 pak
8. Duitse verordeningen en bekendmakingen, 1914-1917. 1 pak
9. De arbeiders en de arbeidsomstandigheden, 1914-1919. 1 pak
10. De Belgische landbouw, 1914-1919. 1 pak
11. De huishuurkwestie en ingekomen brieven van een aantal eigenaarverenigingen. 1915-1916. 1 pak
12. De Hilfsdienstgesetz en de Frauenhilfsdienst (uit het *Berliner Tageblatt*). 1916-1917 1 omslag
13. De Raad van Vlaanderen (uit *Het Volk*, *Het Vlaamsche Nieuws*, *Rheinisch-Westfälische Zeitung* en *Berliner Tageblatt*), 1917. 1 omslag
14. Diverse andere onderwerpen (ongeoordend), 1917. 1 pak

15. Diverse andere onderwerpen (ongeordend), 1918. 1 pak
Toelichting: halfweg 1917 zette Varlez de ordening stopt, waarschijnlijk met de bedoeling deze knipsles later verder te ordenen.
16. De herstelbetalingen. 1919 1 omslag
17. De wet tot vergoeding van de oorlogsschade. 1919 2 stukken
18. *Verzeichnis der für den Privat-Briefverkehr der Bevölkerung zugelassen Orte Belgiens*, s.l. 1 deel
[1914-1918].
19. Minuten van uitgaande brieven in verband met de organisatie van de Orde der Advocaten en officiële protestbrieven. 1 omslag
1915.
20. Pamfletten en brochures van de *Ligue Nationale/ Nationale Bond* te Gent. 3 stukken
1918.

III. STUKKEN BETREFFENDE DE HULPVERLENING AAN WERKLOZEN

A. ARCHIEVEN

21. Ingekomen briefkaarten van de secretarissen der syndicaten te Gent op een enquête van Varlez over de werkloosheid (met bijhorende krantenknipsels). 1 pak
September 1914.
22. Ingekomen briefkaarten van de secretarissen der syndicaten te Gent op een enquête van Varlez over de werkloosheid. 1 omslag
Mei 1919.
23. Dossier inzake het *Stedelijk Werk der Voeding*. 1 pak
1914-1917.
24. Notulen van het *Provinciaal Comité voor Hulp aan de behoeftige werklozen*. 1 omslag
1915-1917.
25. Dossier inzake het *Provinciaal Comité voor Hulp en Bescherming aan de behoeftige werklozen* (brochures, briefwisseling, krantenknipsels, notulen en verslagen). 1 pak
1915-1919.
26. Dossier inzake het Gewestelijk en het Gents Comité voor Hulp aan behoeftige werklozen (briefwisseling, verslagen, notulen, brochures en krantenknipsels). 1 pak
1915-1919.
27. Dossier inzake een polemiek in *Le Bien Public* over de werkloosheidsuitkering. 1 omslag
1915.
28. Studiedossier inzake het voorstel tot hervorming van de werkloosheidsuitkering te Gent. 1 omslag
1915-1916.
29. Dossier inzake het *Half-Kluitjeswerk/ Œuvre du Sou* te Gent (verslagen, brieven, knipsels, bonnen, formulieren). 1 omslag
1915-1916

30. Ingekomen brieven van socialistische organisaties uit Gent en omgeving.
1915-1916. 1 omslag
31. Statistieken inzake de uitgekeerde vergoedingen aan werklozen in Gent en omgeving.
1915-1917. 1 omslag
32. Dossier inzake de organisatie van onderwijs voor de werklozen te Gent (formulieren, rapporten, krantenknipsels en brieven).
1915-1918. 1 pak
33. Briefwisseling en krantenknipsels over aanpassingen van de werkloosheids-uitkeringen.
1916. 1 omslag
34. Dossier inzake de opeising van Belgische arbeiders (krantenknipsels, notulen, brieven en omzendbrieven van de lokale commissie ter hulp en onderstand aan Opgeëisten van Gent)
1916-1919. 1 pak
35. Dossier inzake het nieuw reglement voor de uitdeling van soep aan werklozen door het *Gents Comité voor Hulp aan behoeftige werklozen*.
1917. 1 pak
36. Rapporten over de economische toestand te Gent en briefwisseling i.v.m. de heruitgave van het *Arbeidsblad/Revue du Travail* na de oorlog door het Ministerie van Nijverheid en Arbeid.
1917-1919. 1 omslag
37. Dossier inzake de oprichting van een Werkbeurs na de oorlog.
1918. 1 omslag
38. Formulieren met verslagen en aankondigingen van voordrachten en lezingen georganiseerd door de Hogeschool van de Arbeid in Gent, Ledeberg, Sint-Amandsberg (met rapporten over de lokalen waar de voordrachten gegeven werden en briefwisseling).
Juni - oktober 1918. 1 pak
39. Dossier inzake een statistische enquête naar de stijging van de prijzen van levensmiddelen tijdens en na de oorlog ter voorbereiding van een artikel in het *Arbeidsblad*.
1919.
- B. PERSKNIPSELS**
40. Krantenknipsels inzake maatregelen genomen door de Gentse gemeenteraad ter bestrijding van de crisis (met uittreksels van het *Gemeentebblad van Gent*).
1915-1917. 1 omslag
41. Krantenknipsels inzake de werken aan de Darsen te Gent (havendokken).
1914-1916. 1 omslag
- 42-54. Krantenknipsels inzake de hulpverlening aan behoeftige werklozen (uit *De Vooruit*).
1915-1917. 12 omslagen en 1 pak

- 42. Aalst.
- 43. Antwerpen.
- 44. Brussel (met brochures, rapporten en formulieren).
- 45. Dendermonde.
- 46. Kortrijk.
- 47. Luik.
- 48. Lokeren.
- 49. Mechelen.
- 50. Oudenaarde.
- 51. Ronse.
- 52. Sint-Niklaas.
- 53. Wetteren.
- 54. Andere steden en gemeenten.
- 55. Krantenknipsels inzake de hulp aan werklozen in Ledeberg, Gentbrugge en Sint-Amandsberg (uit *De Vooruit* en *Het Volk*).
1914-1917. 1 omslag

C. DOCUMENTATIE

- 56. Documentatie inzake het *Algemeen Steuncomité voor Werklozen te Amsterdam*.
1914. 1 omslag
- 57. Documentatie inzake het *Amsterdams Comité tot Ontwikkeling en Ontspanning der Werklozen* (formulieren en publicaties).
1914-1915. 1 omslag
- 58. Documentatie inzake het *Algemeen Werklozenfonds in Den Haag*.
1914-1915. 1 omslag
- 59. *Gemeenteblad van de stad Gent*, nrs. 3-7, 18 en 20-21.
1917. 8 delen
- 60. Brochure: 'Vruchten van het vakbondenstelsel', [Gent].
z.d. 1 omslag
Toelichting: in 2 exemplaren.

IV. STUKKEN BETREFFENDE DE HULPVERLENING DOOR LIEFDADIGHEIDSCOMITES

- 61. Krantenknipsels, brochures en formulieren inzake het *Nationaal Hulp- en Voedingscomité*.
1914-1917. 1 omslag
- 62. Krantenknipsels en brochures inzake de werking van het *Hulp- en Voedingscomité* in de andere provincies.
1914-1916. 1 omslag
- 63. Krantenknipsels en brochures inzake het *Provinciaal Hulp- en Voedingscomité van Oost-Vlaanderen*.
1914-1917. 1 omslag

64. Krantenknipsels inzake het *Werk der Kleding van het Provinciaal Hulp- en Voedingscomité* (uit *Het Volk* en *De Vooruit*).
1914-1917. 1 omslag
65. Krantenartikels inzake diverse andere sociale werken te Gent (met documentatie).
1914-1917. 1 pak
66. *Het Rood Kruis. Das Rote Kreuz. La Croix Rouge. Officieel tijdschrift van het Rood Kruis van België. Bulletin officiel de la Croix Rouge de Belgique. Offizielle Zeitschrift des belgischen Rotes Kreuz* (met 3 krantenartikels).
1915-1916. 1 pak
67. Krantenknipsels en brochures inzake het *Hulp- en Voedingscomité* van Gent.
1915-1919. 1 omslag
68. Krantenknipsels inzake de oorlogsinvaliden (uit *Het Volk* en *De Vooruit*).
1915-1917. 1 omslag

ISBN 978-90-5746-560-4

